

ዴሞክራሲያዊ የሥርዓት ለውጥ ስንል ለምን እንዴት?

December 23, 2017

በጠገናው ጎሹ

እጅግ በጣም ቀላል በሆነ አገላለፅ ሥርዓት (system) የየራሳቸው ባሕሪና ተግባር ያላቸው አካላት ሥርዓት (subsystems) ተደጋጋፊና መስተጋብራዊ ግንኙነት በመፍጠር ለአንድ ሙሉ (the whole) ሥርዓት አካል (ነገር) ህልውና መሠረት የሚሆኑበት የማያቋርጥ ሂደት ነው።

ይህ ሂደት የአንድን ሙሉ ሥርዓት አካል (the whole system) ህልውና ከማረጋገጥ አልፎ እንደአስፈላጊነቱም ለውጥና ዕድገትን ማስከተልና ማጎልበት ካለበት ሁሉም ክፍለ አካሎቹ (subsystems) የየድርሻ ተግባራቸውን በተገቢው መንገድ የማከናወን ዝግጁነታቸውና ብቃታቸው አስፈላጊነት ፍፁም ነው። ይህ ለህልውና እና ለጤናማ ለውጥ እውን መሆን ፍፁም አስፈላጊ የሆነ ሂደት በአንድ ወይም በሌላ ምክንያት ወደ ተሻለ የለውጥ እርምጃ መራመድ ይቅርና የሥርዓት አካሉን (the whole system) ህልውና እንዳለ ለማቆየት ቢሳነው የሚከተለው ውጤት ምን ያህል አስከፊ እንደሚሆን ለመገንዘብ የጤናማ አእምሮ እና አስተሳሰብ ባለቤት መሆን ብቻ በቂ ነው።

ሥርዓት ፀሐይ (solar system) የተለመደውን ኡዲታዊ ተግባር ማከናወን ቢሳነው ሊያስከትል የሚችለውን ውጤት ማሰብ የሚቻለው ምንም እንኳን የሚሆንበትን የዘመን ቀመር እና ሰዓቱን በትክክል መተንበይ የሚቻል ባይሆንም ሁሉም ነገር እንደነበረ እንደማይኖር ሳይንሱ የሚነግረንና ሃይማኖታዊ እምነትም (religious belief) ምፅዓተ ዘመን ብሎ የሚጠራውን ኩነት ብቻ ነው ። ይኸ ከሰው ልጅ ዕውቀትና አቅም በላይ የሆነ የሥርዓት ተፈጥሮ ለውጥ «እኔ እያለሁ አይሁን እንጅ ለሌላው ግድ የለኝም» የሚል ዓይነት አስተሳሰብ (mentality) ያለው ሰብአዊ ፍጡር የሚኖር ከሆነ ቢያንስ ባለ ጤናማ አእምሮ አይደለም ሲከፋ ደግሞ በሌሎች ወገኖቹ ሰቆቃ የሚደሰት (sadist) መሆን አለበት።

የአካላችን ግድግዳና ምሰሰሶ የሆነው ሥርዓት አጥንታችን (skeletal system) ፣ የሱው መለሰኛ የሆነው ሥርዓት ጡንቻችን (muscular system) ፣ የሰማት እና የመልእክት ማስተላለፊያ ሥርዓታችን (nervous system)፣ ከሌሎች እንስሳት የላቅን ያደረገን አእምሮአዊ ሥርዓታችን (brain system) ፣ የምግብ ማድቀፊያና ማዋሃጃ ሥርዓታችን (digestive system) ፣ አየር መውሰጃና ማስወገጃ ሥርዓት እስትንፋሳችን (respiratory system) ፣ የደምና ሌሎች አስፈላጊ ፈሳሾች ሥርዓት ዝውውራችን (circulatory system) ፣ የማይፈለጉ ነገሮችን የማስወገጃ ሥርዓታችን (excretion and urinary systems)፣ ወዘተ ያላቸው መስተጋብራዊ ግንኙነት ነው ሰው የመሆን ህልውናችን ዕውን የሚያደርገው። ይህ መሠረታዊ የተፈጥሮ ሥርዓት ሰውነታችን (human system) በእኛው በራሳችን ወይም ከእኛ አቅም በላይ በሆነ ምክንያት ቢስተጓጎል የሚያስከትለውን አስከፊ ውጤት “በእኔ ላይ ካልደረሰብኝ ህመሙ ጨርሶ አይሰማኝም ” ወይም “ምንስ ቢሆን እኔ ደህና እንጅ ምን አገባኝ” የሚል ሰብአዊ ፍጡር ካለ እርሱ እራሱ የታማሚ ሥረዓት አእምሮ ጉዳተኛ ወይም የእራሱን ምንነት (ሰው መሆን) ጨርሶ የማያውቅ ወይም ማወቅ የማይፈልግ በስሙና በሥጋው ብቻ ሰው የተሰኘ እንስሳ መሆን አለበት።

ለአያሌ ዘመናት የመጣንበትን የዴሞክራሲያዊ ነፃነት አልባ ሥርዓት ማህበረሰብ ታሪካችን እና በተለይ ግን አሁንም እየዘረፉ፣ እያዋከቡ ፣ እያዋረዱ ፣ እየቀጠቀጡ (እያሰቃዩ) ፣ በየማጎሪያ ቤቱ እያገቱ ፣ እና ሲያሻቸውም እየገደሉ “የሕዝባዊ ሥርት በረከቶች ” ነን እያሉ የሚሳለቁበንን ገዥ ቡድኖች ኢሰብአዊ ባህሪቸውንና ድርጊታቸውን ጥልቀትና ስፋት ለማሳየት እንደመግቢያ ይህን ያህል ካልኩኝ ወደ ዋናው ርዕሰ ጉዳዩ ልለፍ።

የሰው ልጅ ከሌሎች እንስሳት በተሻለ ነገር ግን በዘፈቀደ ወይም ፍላጎቱ እንዳስገደደው እየተንቀሳቀሰም ቢሆን መሠረታዊ የተፈጥሮ ፍላጎቱን ለማሟላት ከሚባዝንበት እርሱነቱ በመውጣት ቤተሰብ(family) ከምንለው መሠረታዊ ተቋም አልፎ እንደማህበረሰብ (society) መኖር ሲጀምር ይህኑ አዲስ ፣ ባለብዙ ፍላጎትና ውስብስብ ኩነት (reality) የሚያስተናግድ ሥርዓተ ማህበረሰብ የማበጀቱ አስፈላጊነት ውዴታም ግዴታም ነበር ። አሁንም ነው። ውዴታነቱ በሚኖርበት ሥርዓተ ማህበረሰብ ማዕቀፍ ሥር ፈቅዶና በሙሉ ነፃነትና ሙብት ተሳታፊ ሆኖ የመኖሩ ፋይዳ ለእያንዳንዱም ሆነ ለሁሉም አማራጭ የሌለው መሆኑን አምኖ የሚያደርገው ሲሆን ፣ ግዴታነቱ ደግሞ ይበጀኛል ያለው ሥርዓተ ማህበረሰብ የተመሠረተባቸውንና የሚመራባቸውን ሥርዓተ መረሀዎችና ሕግጋት እንዲሁም ያልተፃፉ ግን እጅግ አስፈላጊ የሆኑ ማህበራዊ ፣ ሞራላዊ ፣ ሥነ ምግባራዊ እና የሃይማኖታዊ እምነቶች (religious beliefs) እሴቶችን የማክበርና የመጠበቅ አስፈላጊነትን አምኖ መቀበል ነው።

የዕድገት ሂደት ህግ ነውና ዘመን በተቆጠረ ቁጥር የሰው ልጅ ህልውናውን ለማረጋገጥ (ለማስቀጠል) ብቻ ሳይሆን የአኗኗር ፍልስፍናውንና ዘዴውን ለማበልፀግ በሚያደርገው የማያቋርጥ የትግል ሂደት የእራሱን ከየትነትና ወዴትነት እና እንዲሁም የአካባቢውን ምንነትና እንዴትነት ይበልጥ በተረዳ መጠን የቆመበት ሥርዓተ ማህበረሰብ በመጠን እየገዘፈ፣ በይዘትም እየተወሰነበ መሄዱ አይቀሬ ነው። ይህን ሥርዓተ ማህበረሰብ እንደ አንድ ነባራዊና ዕድገቱ የማያቋርጥ ህልው አካል (living and growing body) በመስተጋብራዊ ግንኙነታቸው የተሟላ የሚያደርጉት የፖለቲካ ፣ የኢኮኖሚ ፣ የማህበራዊ ፣ የሞራል እና መንፈሳዊ ክፍለ አካሎች (subsystems) ናቸው።

አንድ ማህበረሰብ እንደ ማህበረሰብ ህልውናውን ለማረጋገጥ ብቻ ሳይሆን ጤናማ የለውጥ (የዕድገት) ጉዞውን የተቃና ያደርግልኛል ብሎ የጠበቀው (የሚጠበቀው) ሥርዓተ ማህበረሰብ (societal system) የእኔ በሚላቸው ወገኖቹ ቁጥጥር ስር ወድቆ ለዘመናት የመከራና የውርደት ምንጭ ሲሆን ሊያስከትል የሚችለውን ብርቱ ጉዳት ለመረዳት ከእኛ ከእራሳችን የበለጠ ማስረጃ የሚኖር አይመስለንም።

አዎ! የራሳቸውን ፍላጎትና ጥቅም ማስፈፀሚያ ሥርዓት አዘጋጅተው፣ ዘርግተውና ለተፈጻሚነቱም በማያቋርጥ የማቴሪያልና የገንዘብ ፍሰት እና ርህራሄ እንዳይኖረው አድርገው ባሰለጠኑት የሰው ኅይል አስታጥቀው አገርንና ወገንን ለሩብ ምዕተ ዓመት ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ የመከራና የውርደት ተሸካሚ አድረገውታል። ሲያስፈልጋቸው “ከእኛ መልካም ፈቃድ ውጭ ወዮልህ!” ብለው የተጠንቀቅ አዋጅ እያወጁ ፣ ሲያሻቸው ደግሞ “የእኔን ያየህ ተቀጣ” ሰይፋቸውን እየመዘዙ የሚገዙ ገዥዎችን በዚህ ዘመን ተሸክሞ መኖር ህመሙ ምን ያህል የከፋ እንደሆነ ለመረዳት ገላጭ ቃላት ፍለጋ መድከም ያለብን አይመስለንም። አዎ! እንኳንስ ለእኛ ለእራሳችን ለማነኛውም በቅንና ሚዛናዊ አእምሮ ለሚያይና ለሚያስብ ሰው ምስቅልቅሉ የወጣው የሕዝብ ሁለንተናዊ አኗኗር እና በታሪካችን አጋጥሞን የማያውቅ ብሔራዊ ውርደታችን ገዘፎ የሚታይ መሪ ሰውነታ ነው።

በተለይ እንደኛ ላለ እንደማነኛውም የታሪክ ሂደት ከነችግራችንም ቢሆን የረጅም ጊዜ አኩሪ ታሪክና ባህል ባለቤቶች ነን ብሎ ለሚኮራ ህዝብ እንዲህ ዓይነት የመከራና የውርደት ሥርዓተ ማህበረሰብን ሩብ ምዕተ ዓመት ሙሉ ተሸክሞ የመዝለቁ ነገር የምንኮራበትን ከወዴትነታችንና ማንነታችን (ኢትዮጵያዊነታችን) አልተፈታተነንም እያልን ለራሳችን እየነገርነው ከሆነ እራሳችን እያታለልነው ነውና ለራሳችን ዕኩን ነግረን በዕውነት ነፃ እንውጣ። የመከራ ህይወትና ብሔራዊ ውርደት ለሚያመው የአገሬ ሰው መዳኛው መንገድ ይኸው ብቻ ነው።

ይኸውና አሁንም የመንግሥትነቱን መዘውር ሲያመቻቸው በቀጥታ ሳይመቻቸው ደግሞ በተዘዋዋሪ የሚዘውሩት የህወሃት የበላይ አለቆች የግድያ ፖለቲካቸው የሕዝብን እምቢተኝነት አላስቆም ሲላቸው

ጠፍጥፈው የፈጠሯቸውንና አሰልጥነው ያሳደጓቸውን ካድሬዎቻቸውን (ብአዴን/አህዴድ/ደሀዴን) አሰማርተው የሚያካሂዱትን ሕዝብን የማቆል (የማታለል) ዘመቻ ተያይዘውታል። ይህን የሥልጣን ዕድሜ ማራዘሚያ ዘመቻ አንዳንዶቻችን መሠረታዊ የሥርዓት ለውጥ ጥያቄያችን እስከሚፈታተን ድረስ “አወንታዊና ልብ የገዛ ዘመቻ” እስከማለት መሄዳችን ለዘመናት የታመምነውን ብርቱ የፖለቲካ ህመም ነቅሎ የሚጥል መድሃኒት (መሠረታዊ የሥርዓት ለውጥ) ዕውን የማድረግ ጥረታችን ያኮሰምነዋል እንጅ አያጎለብተውም። ስለሆነም በትክክለኛ መፍትሄ ፍለጋው (ክፋውን ሥርዓት በበጎ ሥርዓት የመተካት) ጥረታችን ላይ መረባረብ ይኖርብናል። በዕውን ፈውስን የምንፈልግ (የምንናፍቅ) ከሆነ ።

የገዥውን ቡድን የአፈና እና የግድያ ሥርዓት ለማስወገድና ዕውነተኛ ዲሞክራሲዊ ሥርዓት ለመመሥረት መታገል ቀላል እንዳልሆነ እየሰማነው ሳይሆን እየኖርነው ያለ እውነታ ነው ። በሌላ በኩል ግን እምቅ አቅሙ ሳያንሰን ባለመተባበር ብቻ ሳይሆን በመጠላለፍ ክፉ አባዜ ተለክፈን (እራሳችን በራሳችን አስለክፈን) በተጫነብን የመከራና የውርደት ሥርዓት ሥር ለዘመናት እያለቀሰንና እየተላቀሰን የመኖራችን ነገር ከእኛው ከራሳችን ሁለንተናዊ ውድቀት (በአብሮነትና በቁርጠኝነት ለመቆም አለመቻል) በስተቀር ሌላ ምንም አይነት አሳማኝ ምክንያት የለውም። ለዚህም ነው “የባለጌና ጨካኝ የገዥ ቡድኖችን የሥልጣን ዕድሜ ለሩብ ምዕተ ዓመት ያራዘምንላቸው እኛው ነን” የሚለው ትክክለኛ የሆነ እራስን የመጠየቅና የመመርመር ድፋርነት የሚሆነው።

የዛሬ መቶ ስድሳ ሶስት አመት ነበር አፄ ቴዎድሮስ “ትልቅ ነበርን ወደፊትም በአንደነት ትልቅ እንሆናለን!” ያሉት። በዚያ ሥልጣኔያችን ከጥንታዊነት ባላለፈበት ዘመን ከወቅቱ የንቃተ ህሊና እና ነባራዊ ሁኔታ አንፃር ሊተነተንና ሊተች የሚገባው ጥፋታቸው እንዳለ ሆኖ እንደዚያ ዓይነት ራዕይ (vision) የነበራቸው አያትና ቅድመ አያቶቻችን ዛሬ ቀና ብለው “ያለምንላችሁና ያሳየናችሁ የትልቅነት ማንነት የት ደረሰ? እንዴትና ለምን?” ብለው ቢጠይቁን ምን ልንል እንደምንችል እራሳችን ብንጠይቅ በቀላሉ የምንመልሰው አይመስለኝም። ስለሆነም ከስሜትዊነት ወጥተን አወንታዊ እና አሉታዊ የታሪክ ጉዟችን በአስተማሪነቱ ፣ ዛሬ ያለንበትን ዕውነት በወሳኝነቱ ፣ የቀጣይ (የነገ) ጉዟችን የበለጠ ስኬታማነቱን አይይዘን የምንረዳበት ፣ ወደ እሚጨበጥ የዕድገት(ልማት) ኅይል የምንለውጥበትና ለትውልድ የምናስተላልፍበት የዕውቀትና የሞራል ጀግንነት ግድ ይለናል ። ያለዚያ የእነዚያን አየቶቻችንና ቅድመ አያቶቻችን ገድል "ከመቃብር ተነስታችሁ ይህችን አገር እንደራዕያችሁ የምንኖርባት ምድር ካላደረጋችሁልን እኛስ አልሆነልንም" የሚል አንድምታ ባለው ጥሪ በየዘፈናቻችን ፣ በየመዝሙሮቻችን (ዓለማዊ ወይም መንፈሳዊ) ፣ በየቀረርቶና ፉከራዎቻችን ፣ በየተውኔተ ትረካዎቻችን እና በየእግዚአታ ፀሎታችን ብቻ እያስተጋባን መሠረታዊ የሥርዓት ለውጥ ማምጣት ይቅርና የገዥዎቻችን ገደብ የለሽ የጭካኔ በትርን ለማስታገስ መቻላችንም ቅዠትነት ካልሆነ በስተቀር ዕውነትነት አይኖረውም።

ስለአንድ ሥርዓተ ማህበረሰብ ውድቀት ወይም ስኬት ስንነጋገር የፖለቲካ ሥርዓቱ ምንነት፣ ለምንነት ፣ እንዴትነት እና ለማንነት ቀድመው የሚመጡ ጥያቄዎች ናቸው ። ይህም ያለምክንያት አይደለም። የፖለቲካ ሥልጣን ስንል የአገር ሃብት (resource and wealth) እንዴት ይሰራጫል (ይከፋፈላል)? በማህበረሰቡ ውስጥ ማን ምን ቦታ አለው? ማን ምን ማግኘት አለበት? እንዴት፣ መቼና የት ማግኘት አለበት? የፖሊሲ አውጭነትና የውሳኔ ሰጭነት ሥልጣን (policymaking and decision-making authority) ያለው ማነው? የውሳኔው ምንጭ ፣ አካሄድ ፣ አወሳሰንና ተግባራዊነት ፋይዳው(ጠቀሜታው) ለምንና ለማን ነው? የሚሉና ሌሎች በርካታ ተያያዥ ቁልፍ ጉዳዮች (ጥያቄዎች) እንደየ ሥርዓተ ማህበረሰቡ ባህሪና ዓላማ የሚስተናገዱበት ሥርዓት ነው ። ለዚህ ነው የሰብአዊ መብት ልዕልናን ፣ የማንነት ክብርን ፣ የፍትህና የነፃነት ዋጋን ፣ የሰላምና የፍቅር ፋይዳን እና የጋራ ብልፀግና ኅይልነትን ከምኞት ያለፈ ዕውን የምናደርግበት የፖለቲካ ሥርዓት ለውጥ ግድ የሚለን ።

የአንድ ማህበረሰብ የፖለቲካ ሥርዓት ህዝባዊና ዲሞክራሲያዊ መሆን ወይም አለመሆን የስኬት ወይም የውድቀት ዓይነተኛ ምክንያት ነው። ለዚህ ነው “እኔ ስለፖለቲካ ምን አገባኝ?” ስንል ምን ማለታችን እንደሆነ እራሳችንን መልሰንና መላልሰን መጠየቅ ያለብን። ለዚህ ነው “እኔ ስለሃይማኖት እንጅ ስለ ፖለቲካ ሥርዓት ምን አገባኝ” ስንል የአገርና የወገን መከራና ውርደት አያገባኝም እየልን መሆኑን ልብ ማለት ያለብን። ለዚህ ነው ወገንና አገርን የውርደትና የመከራ ማቅ ያከናወነውን ሥርዓት በድርጊት አልባ ጸሎትና እግዚአታ አስወግደን ደግ ዘመን ይመጣል የሚለው ስብከታችን ከገዥዎች ያልተናነሰ አደንቋሪና የግፍ ሥርዓተ ማህበረሰብ ዕድሜ አስቀጣይ የሚሆነው።

ክርስቶስ በቁሙም ሆነ በመስቀል ላይ እንኳን ለማየት ለመስማትም የሚያስቸገር ስቃይና መከራ የተቀበለው በዋናነት በዚህች በምድራችን እያለን ለፍትህ ፣ ለሰላም ፣ ለፍቅር ፣ ለሰብአዊ ክብር ፣ ወዘተ የምንከፍለው ተመን የማናገኝለት መስዋዕትነት (priceless sacrifice) ለወዲያኛው ዓለም መግቢያ ነው ብሎ ሲያሳየን ነው እንጅ ስቃየን ፣ ሞቴንና በኋላም ትንሳኤየን በማመናችሁ ብቻ ትድናላችሁ ያለበትን መጽሐፍ ወይም ዝክረ ክርስትና በበኩሌ አላነበብኩም። መጽሐፉን ወይም ዝክረ ክርስትናውን የምንተረጉምበት የፍላጎት እና የአቅም (intention and ability) ልዩነት እንዳለ ሆኖ። ለዚህ ነው ክርስቶስ የፍትህ አልባና የግፍ ገዥዎችን (የሥልጣን ባለጌዎችን) ተፀይፎ ፣ አወግዞ እና በመጨረሻም ለዕውነተኛ ፍትህ ፣ ፍቅርና ሰላም ሲል ስቃይና መከራ ተቀብሎ መስቀል ላይ መዋሉን በአፋችን እያነበነብን በድርጊት ግን ከገዳዮቹ ብዙም የተሻልን አለመሆናችን እየመረረንም ቢሆን ተቀብለን ወደ ትክክለኛው የህይወት መንገድ መመለስ ያለብን።

ሃይማኖታዊ እምነትን ከተግባር (ለሰብአዊ መብትና ክብር እስከ መስዋዕትነት የመሄድን አስፈላጊነት) ነጥሎና በየቤተ እምነቱ መሽጎ የሚደረገው እግዚአታ ባዶ ጩኸት ፣ ቅዳሴውና ውዳሴውም ይይስሙላ ፣ መነባንቡና ዝማሬውም ህይወት አልባ መሆኑን አምነን መቀበል ባንፈልግም መሪሩን ሃቅ ግን ደፍረን እስካልተጋፈጥነው ድረስ ሲተናነቀን ይኖራል። እናም የእስከአሁኑ ይበቃልና የአገርና የወገን መከራና ውርደት ያበቃ ዘንድ ለሚበጀን የሥርዓት ለውጥ ነገ ሳይሆን አሁንኑ ሳናውቅም ሆነ እያወቅን ከተዘፈቅንበት የአስተሳሰብና የድርጊት ድህነት ለመውጣት ፈቃደኝነቱና ድፍረቱ ይኑረን።

እንዲህ ሆነንና አድርገን የተገኘን ዕለት ነው መከራና ብሔራዊ ውርደት ያከናወነንን የፖለቲካ ሥርዓት አስወግደን መንበረ ሥልጣን ላይ የተቀመጠ ሁሉ የየራሱን የጭቆና እና የምዝበራ መረቡን የማይዘረጋበት ሕዝባዊና ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት የምንመሰርተው። ገና ዘመንና ሁኔታ ያልፈታው ብርቱ ችግራችን ተከብረንና በልፅገን የምንኖርበትን ሥርዓት አጥብቀን እየተመኝን ምኞት ወደ የሚጨበጥ ዕውነትነት ከሚለወጥበት የድርጊት (የትግል) ጫዳ ላይ ስንወርድ ያለመተባበራችን እንቆቅልሻችን ነው። እናም እርስ በርሳችን በግልፅ ወይም በስውር እየተጠላለፍን መልሰንና መላልሰን ወደ ነበርንበት ብቻ ሳይሆን ከዚያም በታች የምንወርድበት አስቀያሚ የፖለቲካ ባህላችን ተሸክመን የሚበጀንን የሥርዓት ለውጥ ማምጣት ከቶ የሚታሰብ አይደለምና ትግላችን መብታችን ከረገጡብን ጋር ብቻ ሳይሆን ከእራሳችንም ጋር ይሁን።።

ለመሆኑ ሕዝባዊና ዲሞክራሲያዊ የፖለቲካ ሥርዓት ለውጥ ስንል ምን ማለታችን ነው? በዚህ ጥያቄ ዙሪያ የሃሳብ ልውውጥ (ውይይት) ማድረግ አሁን በመካሄድ ላይ ያለውን ሕዝባዊ የእምቢተኝነት ንቅናቄ ለማገዝ ብቻ ሳይሆን እየታገልንለት ያለው ሥርዓተ ማህበረሰብ ምን አይነትና ለምን መሆን አለበት? የሚለውን እጅግ ቁልፍ ጥያቄንም ለማንሸራሸር ይጠቅማል የሚል እምነት አለኝ። ከዚህ መሠረተ ሀሳብ በመነሳት ነው ሃሳቤንና አስተያየቴን እንደሚከተለው የማቀርበው።

ሕገ መንግሥት (constitution) የአንድን አገር የመንግሥት ዓይነት ፣ ቅርፅ ፣ ይዘት ወይም ሥልጣንና ተግባር የሚደነግግ ፣ በሕዝብና ሥርዓቱን በሚመራው (በሚያስተዳድረው) አካል መካከል የሚኖረውን ግንኙነት የሚወስን ፣ የመንግሥት ሥልጣንና ተግባር ምንጭ ሕዝብ በመሆኑ በአፈጻጸም ሂደት ውስጥ በማናቸውም ምክንያት የሥልጣን ምንጭ የሆነው የሕዝብ ልዑካላዊነት (sovereignty of the people) እንዳይደፈር ሥልጣን ላይ በሚቀመጠው አካል ላይ ገደብ የሚጥል ፣ የአገር የግዛት አንድነት (territorial integrity) አይደፈራለትን በዓለም አቀፍ ህግ መሠረት የሚያረጋግጥ ፣ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ እሴቶችን ፣ መረሀዎችንና ግቦችን በአጭሩና በግልፅ የሚያስቀምጥ ፣ የሃብት አጠቃቀምንና ክፍፍልን በግልፅና በማያሻማ አገላለፅ የሚያስቀምጥ ፣ የአገርን የተፈጥሮ ሃብት (natural resources) ባለቤትነትን ፣ አጠባበቅን እና አጠቃቀምን የሚገልፅ ፣ ዓለም አቀፍ ግኑኙነት (የሁለት-ዮሽም ይሁን ከዚያ በላይ) የአገርን ጥቅምና ደህንነት በሚያስጠብቅ እና በሚያገለግልበት አኳኋን መሆን እንዳለበት መርሆዎችን በግልፅ የሚያስቀምጥ የሁሉም ህጎች ምንጭ ወይም የበላይ የህግ (supreme law of the land) ነው ።

ይህን የህገ መንግሥት ምንነት፣ ለምንነትና ለማንነት ለማነሳው ሃሳብና ለምሰነዝረው አስተያየት መነሻ ያደረገሁት ገዥዎቻችን የዛሬ 22 ዓመት (1988 ዓ.ም) አፅድቀው ሥራ ላይ ያዋሉትና ሲፈልጉ ማታለያ ሲያሻቸው ደግሞ መቅጫና መቀጣጫ ያደረጉት ህገ መንግሥታቸውን ከምር ልብ እንበለው ለማለት ነው። ምክንያቱም የመከራና የውርደታችን ቁልቁለት የሚጀምረው ከዚህ ለእኩይ ፖለቲካ ማስፈፀሚያነት ከዋለው “የህጎች ሁሉ የበላይ ህግ” በመሆኑ ነው።

የረዕሰ ጉዳዩን መሠረተ ሃሳብ በቀላሉ ለማግኘትና ለመረዳት ይረዳ ዘንድ ሃሳብና አስተያየቴን እንደሚከተለው ላቅርበው ።

1. ህገ መንግሥት የአገርና የህዝብ ፍላጎትና ጥቅም ዕውን የሚደረግበት መሳሪያ ወይም የገዥዎች (አምባገነኖች) ፖለቲካ ጨዋታ (ድራማ) ሰነድ መሆን አለመሆኑን ከሚወስኑት ሁኔታዎች አንዱና ዓይነተኛው በሰነድ የመንግሥት አካላት ማለትም በህግ አውጭ/ፓርላማው ፣ በህግ አስፈጻሚው/አስተዳደሩ እና በፍትህ አካሉ/የአቃቤ ህግና የፍርድ ቤት ሥርዓቱ መካከል የሚኖረው የሥልጣንና የተግባር ግኑኝነት ነው።

የአገራችን ፓርላማ የሥራ አስፈጻሚውን (የአስተዳደሩን) በትረ ሥልጣን የጨበጡ ፣ የገዥውን ፓርቲ በበላይነት የሚመሩ ፣ የጦርና የፀጥታ ኅይሉን በጠቅላይ አዛዥነት የሚቆጣጠሩ ጎሰኛ (ዘረኛ) ባለሥልጣናት የህዝብ ተወካዮች በሚል ስም ወይም ሽፋን ሲፈልጉ በተፃፈ አዋጅ ሲሻቸው ደግሞ እጅ በማስውጣት በፀደቀ ቃለ ጉባኤ የገደብ የለሽ ሥልጣናቸው ሥጋት መስሎ የታያቸውን ቢችሉ የሚያታልሉበት ይህ ካልሠራ ደግሞ አይቀጡ ቅጣት የሚቀጡበትን መሣሪያ (instrument) የሚፈበርኩበት ክፍል (chamber) ነው። ይህ ኢህአዴግን በጭፍን ለማጥላላት ወይም በሃሰት ለመወንጀል የሚባል አባባል ሳይሆን የኢትዮጵያን ህዝብ ለሩብ ምዕተ ዓመት በእጅጉ የፈተነ መሪር እውነት ነው ።

እስኪ ይህን እጅግ መሪር ዕውነት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በዕውነት ስለዕውነት ከምንሰጠው መልስ አኳያ የየራሳችን ህሊና ምን እንደሚለን ከምር እናዳምጠው ፡

- ሦስቱ አካላት በተቀመጠላቸው መርህና ህግ መሠረት ሥልጣናቸውን ተጠቅመው ጎሳፊነታቸውን በዕውን ይወጣሉ ወይስ ህግ አውጭውና ህግ ተርጓሚው የህግ አስፈጻሚው የፖለቲካ ጨዋታ አሻንጉሊቶች (playhoses) ናቸው?

- ሰነድም በተቀመጠላቸው የሥልጣን ክፍፍል እና ሥልጣን በአንደኛው ተፅዕኖ ሥር እንዳይወድቅ በሚያስችል (separation of power and, check and balance) መርህ መሠረት ኅላጊነታቸውን ይወጣሉ ወይስ ከስምና ለገዥው ፓርቲ የካድሬ ሠራዊት የሥራ ዕድል (እድል ከተባለ) ፈጣሪ ከመሆን አልዘለሉም?
- በህዝብ ለህዝብ ተመርጦ የሚባለው ፓርላማ በዕውን የህዝብ ተጠሪነቱን የሚያረጋግጡ ተግባራትን ያከናውናል እንዴ ?
- የአስፈጻሚውን አካል አሰራር ህጋዊነት ከህዝብ ደህንነትና ጥቅም አንፃር በዕውን ይከታተላል እንዴ?
- የሚቀርብለትን የአስፈጻሚውን አካል መደበኛም ይሁን ልዩ የአፈጻጸም ሪፖርት በጥንቃቄ ተረድቶ የህዝብ ፍላጎትና ጥቅምን መሠረት ባደረገ አኳኋን ስኬትንና ድክመትን በመገምገም ተገቢውን እርምጃ ይወስዳል ወይስ ሪፖርት አቅራቢውን (ፕሬዝደንት ወይም ጠቅላይ ሚኒስትር) አሞግሶ ለማፅደቅ ወይም ተቀብሎ ለማለት እጅ የማወጣት ስብሰባ ላይ ይቀመጣል ??
- የአገር ሉአላዊነትና የግዛት አንድነት ሲደፈርና ዜጎች ድንበር ተሻጋሪ በሆኑ ወንጀለኛ ቡድኖች ወይም በጎረቤት አገር ወታደሮች (ታጣቂዎች) ሲዘረፉ ፣ ሲገደሉና ታፍነው ሲወሰዱ የህግ አስፈጻሚውን መሪ (ፕሬዝደንት ወይም ጠቅላይ ሚኒስትር እና የጦር ኃይል ጠቅላይ አዛዥ) በኅላጊነት ጠይቆ ተገቢውን እርምጃ ይወስዳል ?
- ህገ መንግሥታዊ የሰብአዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶችን ተግባራዊነት ዕውን የሚያደርጉ ሁኔታዎችን ያመቻቻል ወይስ መንግሥታዊ አሸባሪነትን በፀረ ሽብር ህግ ስም እያወጀ አገርና ህዝብ ያሸብራል?
- ዕውነትን በጠሙ የደፉን ሪፖርት “ከቡርነትዎ ለአቀረቡት ጥልቅና ሰፊ ሪፖርት ያለኝን አድናቆት እየገለፁኩ ሪፖርቱን እንደምደግፍ ስገልፅ ከአክብሮት ጋር ነው” በማለት እንደ ቃለ መገላ በአንድ ዓይነት ቋንቋ በየተራ እያነበበ ሲምልና ሲገዛት ትንሽም ሃፍረት (ውርደት) የማይሰማው የፓርላማ አባል እንዴት ነው ከህዝብ የተቀበለውን ሥልጣንና ኅላጊነት ዕውን የሚያደርገው?
- የሥራ አስፈጻሚውና የአገሪቱ መሪ (ጠቅላይ ሚኒስትር) በየጎረቤት አገሩ በሰላም አስጠባቂነት ስም ወይም እንደአልሸባብ ያሉ አሸባሪዎችን ለመዋጋት በሚል በወጡበት የቀሩት የአገሪቱ ወታደር ዜጎችን ሁኔታ በሚያቀርበው ሪፖርት አለማካተቱ ስህተት እንደሆነና እንዲያብራራ በወቅቱ የተቀዋሚ ፓርቲ አባል በነበረ የፓርላማ አባል ሲጠየቁ “ይኸ እናንተን(ፓርላማውን) አይመለከትም ፣ የማቅረብ ግዴታም የለብኝም” ብለው ኮስተር ሲሉ ወንበሩን የሞሉት አሻንጉሊት የካድሬ አባላት እንኳን ለምንና እንዴት ብለው ሊጠይቁ “ይህን ፀረ ሰላም ተቀዋሚ ልክ ልኩን ነገረልን” በሚል ዓይነት ሲያሸጧጧ ጠሩ እንዴት የህዝብ ወኪሎች እንበላቸው?
- በስህተት ወይም ሆን ተብሎ የህገ መንግሥት አተረጓጎም ችግር ቢከሰት ሙያዊ ብቃት ያለውና ከፖለቲካ አሻንጉሊትነት ነፃ የሆነ አካል መሆኑ ቀርቶ የህግ አስፈጻሚው (የጠቅላይ ሚኒስትሩና ካቢኔው) የፖለቲካ ጨዋታ አሻንጉሊት ክፍል (playhouse)

የሆነው የፌዴሬሽን ምክር ቤት በሆነበት አገር የህዝብ መከራና ውርደት እንዴት ይቆማል?
ፍትህና ርትዕስ በየት በኩል ዕውን ይሆናሉ ?

እናም ለዚህ ነው መፍትሄው ብርቱ በሽታ የሚያስከትለውን የህመምን ስሜት በጊዜአዊነት የማስታገስ ልማድ ሳይሆን (ያውም ከታገሰ ነው) በሽታውን ነቅሎ ማስወገድና አዲስና ጤናማ (ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት) መመሥረት የግድ ነው ማለታችን ዕውነት የሚሆነው ።

የሦስተኛው የመንግሥት አካል (branch of government) የፍትህና የፍርድ ቤት ሥርዓቱ ነው። የዚህ አካል ተልኮ ፣ ሥልጣንና ተግባር የህግ የበላይነትና የፍትህ አተረጓጎም በህገ መንግሥቱና በሌሎች ህጎች ከተቀመጠለት መርህና ዓላማ ጋር መሄዱን ወይም አለመሄዱን የማረጋገጥና ተገቢው የእርምጃ እርምጃ እንዲወሰድ ማድረግ ነው። ይህ ታላቅና ክቡር ሥልጣንና ተግባር በህግ አስፈጻሚው (executive branch) ተፅዕኖ ሥር ሲወድቅ በሥርዓተ ማህበረሰብ ላይ የሚያስከትለው ጉዳት ከፍተኛ ነው። በእኛ አገር ደግሞ በተለመደ አገላለፅ ተፅዕኖ (influence) ከምንለው በላይ በገዥው ፓርቲና በሚቆጣጠረው የመንግሥት አካል (ህግ አስፈጻሚው/ጠቅላይ ሚኒስትሩና ካቢኔው) ቁጥጥር ሥር የወደቀ በመሆኑ በአገርና በህዝብ ላይ እያስከተለ ያለው የመከራና የውርደት ፅዋ ሞልቶ ከፈሰሰ ወራት ሳይሆን ዓመታት ተቆጠሩ ። እንግዲህ እንዲህ ዓይነቱን የመንግሥት ሥርዓት ነው ዘረኛና አምባገነን ገዥዎቻችን "በሙሉ ነፃነት የሚሠራው የፍትህ ሥርዓታችን" በማለት ያለሃፍረት የሚሰብኩን።

የህወሃት/ኢህአዴግ የፍርድ ቤትና የፍትህ ሥርዓት (judicial system) ተብየውን ባህሪና ተግባር በጥያቄ መልክ እንደሚከተለው ላቅርበውና በመሬት ላይ ከሆነውና እየሆነ ካለው መሪ ሰውነታ ጋር እያመሳከረ መልስ ይሰጥበት ዘንድ የአገርና የወገን መከራና ውርደት ከማሳሰብ አልፎ ህመሙ በብርቱ ይሰማኛል ለሚል የአገሬ ሰው እተወዋለሁ።

- በዕውቀት ብቃትና በሙያ ሥነ ምግባር ልዕልና ሳይሆን በአብዮታዊ ዴሞክራሲ (በገዥዎች ፍላጎትና አመለካከት) አፍቃሪነትና ታማኝነት መሠረት የሚመለመልና የሚሾም አቃቤ ህግና ዳኛ እንደ ጥሩ መደበኛ አሠራር በሚታይበት አገር ፍትህን (justice) ያህል ክቡር ነገር እንዴት መጠበቅ ይቻላል?
- ገዥው ፓርቲ እንኳን በቀጥታ የሚቆጣጠረውን የመንግሥት አካል ይቅርና ከሰፈር የመረዳጃ ማህበር ጀምሮ አገር አቀፍ የሙያን ፣ የሠራተኛ ማህበራትንና እና የሃይማኖት ተቋማትን በአንድ ወይም በሌላ መንገድ በተፅዕኖው ሥር ለማድረግ የማያቋርጥ ፣ ግልፅና ስውር ዘመቻ በሚያደረግበት አገር ፍትህ ሞቶ ቢቀበር ምን ያስገርማል ?
- የገዥውን ፓርቲና የሚቆጣጠረውን መንግሥት ባለሥልጣናት ፍላጎትና አካሄድ እየተከተለ እና ተፈብርኮ የሚሰጠውን የውንጀላ ክስ እያቀነባበረ ክስ የሚመሠርትና መብትን ከመጠየቅ ውጭ ሌላ ሃሳብና ዓላማ የሌላቸውን ዜጎች እስከሞት በሚደርስ ቅጣት ካልተቀጡልኝ ብሎ የሚሟገት አቃቤ ህግን በጉያው አቅፎ ከያዘ የመንግሥት ሥርዓት ትክክለኛውን የህግና የፍትህ ሂደት (due process of law) እንዴት እንጠብቅ?
- ለይምሰል ችሎት እየተቀመጠ የአቃቤ ህጉን የፍብረካ ወንጀል ድርሰት ተቀብሎ በንፁሃን ዜጎች ላይ እጅግ ከባድ ቅጣት (ፍርድ) በመወሰን ዕውነትን (truth) ጨምሮ

የሚያገለግልና የሚገድል ዳኝነት በተስፋፋብ የመንግሥት ሥርዓት ውስጥ ከመከራና ከውርደት ውጭ ሌላ ምን እንጠብቃለን?

- ጥፋተኛ አይደለምና/አይደለችምና ከዚህ ቀንና ሰዓት ጀምሮ ከሥር ነፃ ይሁን /ትሁን የምትለዋንና አልፎ አልፎ ስትከሰት እንደ ብርቅየ የምትቆጠረዋን የዳኛ ትዕዛዝ ፖሊስ ወይም የወህኒ ቤት (ማረሚያ ብሎ መጥራት የሰቆቃ ሰለባ በሆኑ ንፁሃን ዜጎች መቀለድ ነው) አዛዦች የፖለቲካ ልዩ ትዕዛዝ እስኪያገኙ ውድቅ በሚያደርጉበት የመንግሥት ሥርዓት ውስጥ የፍትህን ክቡር ዋጋ በዕውን ማየት ቀርቶ እንዴት ማሰብ ይቻላል ?
- ንፁሃን ዜጎች በየማጎሪያ ቤቱ የሚደርስባቸውን ኢሰብአዊ (አካላዊና ሥነ ልቦናዊ) አያያዝ “ለክቡር ፍርድ ቤቱ” ሲያስረዱና አቤት ሲሉ ‘ክቡራን ዳኞች’ “ጉዳዩ ተጣርቶ አስፈላጊው ይፈፀማል” ከማለት ያለፈ ህጋዊ እርምጃ የመወሰዱ ነገር ጨርሶ ጉዳዮቸው አይደለም ። የፖሊስ ባለስልጣኑ ከህግ በላይ የሆነውን ገዥ ቡድን ትዕዛዝ እንጅ የፍርድ ቤት ትዕዛዝ ግድ እንደማይለው እያወቁ ለማስመሰል ያህል “ከዛሬ ጀምሮ ተገቢው አያያዝ ይደረግላቸው” ሲሉ ቢያንስ የሞራል ውደቀት አይሰማቸውም። ታዲያ ገዥዎቻችን እንዲህ ዓይነቱን የፍትህ ውደቀት ስኬት ነው ሲሉን እስከየትና እንዴት እንታገላቸው?
- ገዥው ቡድን ድምፄ ይከበር ብሎ የጮኸውን ህዝብ አዋክቦና አሸብሮ ፣ እምቢ ለመብቱ በማለት የታገሉትን ዜጎች ደግሞ በማሰር ፣ በማሰቃየትና በመግደል እጅ በማውጣት የሰቆቃ አዋጁንና እርምጃውን የሚያፀድቅለትን ፓርላማ መቶ ፐርሰንት የመቆጣጠሩ ነገር ከአስቀያሚ የፖለቲካ ምዕራፎቻችን አንዱ ነው ። ከሁሉም በላይ በእጅጉ ልብ የሚሰብረው የፍትህ አካል ተብየው ለዚህ እጅግ አስከፊ የፖለቲካ ሥርዓት የህግ ሽፋን መስጠት ብቻ ሳይሆን ገዥዎች እየፈበረኩ የሚሰጡትን የክስ ድርሰት እያነበበ ለነፃነት ፣ ለሰብአዊና ዲሞክራሲያዊ መብት በጮሁ ንፁሃን ዜጎች ላይ ከባድ የፍርድ በትሩን እያሳረፈ መከራና ውርደትን የማራዘሙ ታሪክ ነው። ታዲያ ይህን የሰቆቃ ሥርዓት መሠረታዊ በሆነ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመተካት የመከራውና የውርደቱ መጠንና ደረጃው እስከምን ድረስ መሆን አለበት ? ፅዋው ሞልቶ ከፈሰሰ አልቆየም እንዴ ?
- “ክቡራን ዳኞች” በብዙ ሽዎች በሚቆጠሩ ንፁሃን ዜጎች ላይ የግፍ ፍርድ እየፈረዱ ለምንና እንዴት ተብለው ሲጠየቁ በግፍ የሚፈረድባቸው ዜጎች የሚያሳድጓቸው ልጆችና የሚያስተዳድሯቸው ቤተሰቦች የሌላቸው ይመስል “ተውን ልጆቻችን እናሳድግበት” በሚሉባት አገር በየት በኩልና እንዴትስ ነው የህግን የበላይነትን የምንጠብቀው?

የተዘፈቅንበት ሁለንተናዊ ውድቀታችን እጅግ የከፋ በመሆኑ መልስ የሚሹ ጥያቄዎቻችን ብዛትና ፈታኝነትም የዚያኑ ያህል ነው ። በቅንነትና በአገራዊ ጀግንነት (genuinely and with a real sense of national patriotism) ከተዘጋጀን ግን መልሱ ቀላል ባይሆንም የማንመልሰው ግን በፍፁም አይደለም ። እንደሰውና እንደ ዜጋ ነፃነት ፣ የህግ የበላይነት (ፍትህ) ፣ ሰብአዊ ክብር ፣ እኩልነት ፣ አብሮነት ፣ ዕውነተኛ ሰላም እና የጋራ ብልፅግና በሰፊነባት አገር መኖር ካለብን ትግሉም የኛው ፣ በኛውና ለኛው ነውና እስከአሁንም ትውልድን እየገደለ፣ እያስገደለና እያገዳደለ ያለውን ሥርዓት በመሠረታዊ ዲሞክራሲያዊ ትግል የማስወገዱን ጥያቄ ለነገ የማለቱ አባዜ ማብቃት አለበት ። ከኢትዮጵያ ህዝብ መሠረታዊ ፍላጎትና ጥቅም ጋር ጨርሶ የማሄድ (የማይገናኝ) የግል ወይም የቡድን ፍላጎትን በብሔር/ብሔረሰብ/ጎሳ ፍላጎት ስም እየቀባባን እኔ እበልጣለሁ ወይም እኛ እንበልጣለን የሚለውን የፖለቲካ አስተሳሰብ ለመለወጥና በአብሮነትና በመከባበር የጋራ ዕጣ ፈንታችን እኛው ካላበጀነው የእራሳችን ጠላት እራሳችን መሆናችን ልብ

እንበል ። ወይም የቤተ መንግሥት ፖለቲከኞች (ገዢዎችን) ብዙ ጥሩ ነገር የመሥራታቸውን ያህል የሠሩትን ስህተት በትምህርትነቱ ሳይሆን ዛሬ መውጫ ማበጀት አቅቶን ከምንዳክርበት የፖለቲካ ዕውነት ጋር እያመነዘክን የትምና ወዴትም አንደርስምና ከምር በቃ! እንበል። ።

2. በዚህ ገዢዎቻችን ሲያመቻቸው ማታለያ ሲጨንቃቸው ደግሞ መቅጫና መቀጣጫ እያደረጉ በሚጠቀሙበት ህገ መንግሥት ውስጥ 15 የሰብአዊ መብቶችን እና 16 የዴሞክራሲያዊ መብቶችን በድምሩ 31 አንቀጾችን እናገኛለን። እነዚህን አንቀጾች በጥምና አንብቦንና የተሸከሙትን ግዙፍና ጥልቅ ትርጉም ተረድተን ሩብ ምዕተ ዓመት ከዘለቅንበትና እስከአሁንም ከምንገኝበት እጅግ አስከሬ ዕውነታ (horrible reality) ጋር ለማመሳከር ስንሞክር የሚሰማንን መሪ ስሜት ቃላት በበቂ ሁኔታ የሚገልጹልን አይመስለኝም ። ለዚህ የምርምር ወይም የጥናት ማስረጃ እንዲቀርብለት የሚጠይቅ ካለ ወይ የዚያው ብልሹና ወንጀለኛ ሥርዓት ቀጥተኛ ተጠቃሚ ነው ፣ ወይም በአንድ ወይም በሌላ መልክ የጥቅም ተካፋይ ነው ፣ ያለዚያ ደግሞ በአገር ውስጥም ሆነ በውጭው ዓለም ቁሳዊ ፍላጎቱ እስከተሟላ ድረስ የደመ ነፍስ አጋሰስነት የተጠናወተው መሆን አለበት። ምክንያቱም የአገራችን ሥርዓተ ማህበረሰብ (ፖለቲካዊ፣ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ሞራላዊ) ውድቀትን የኢትዮጵያ ህዝብ ሌሎች ነግረውት የሚሰማውና ጽፈውለት የሚያነበው ሳይሆን ድፍን ሩብ ምዕተ ዓመት እየኖረው ያለው የቀን በቀን የህይወቱ ገጠመኝ ነውና ።

3. ይህ የህጎች ሁሉ መነሻና የበላይ የሆነ ህግ ዴሞክራሲያዊ ወይም ኢ-ዴሞክራሲያ መሆኑን ለመረዳት መርሆዎችንና ድንጋጌዎችን የያዘ ሰነድ (constitution) ከመሆን አልፎ በመሬት ላይ (በተግባር) የአገርና የህዝብ ደህንነትና ጥቅም ዋስትናነቱን መረዳትና ማረጋገጥን ግድ ይላል። በሌላ አገላለፅ ህገ መንግሥት (constitution) ከሰነድነቱ አልፎ ህገ መንግሥታዊነትን (constitutionalismን) አረጋግጧል ወይ? ሥልጣን ላይ ያለውን ግለሰብ ወይም ቡድን ወይም አካል የሥልጣን አይነትና መጠን “ማንም ከህግ በላይ አይደለም” በሚለው መሠረታዊ መርህ መሠረት ገደብ ጥሎበታል ወይስ በአገርና በህዝብ ጥቅምና ደህንነት ሽፋን የገደብ የለሽ ሥልጣንና ምዝብራ ማስፈፀሚያ ሆኗል ? ህገ መንግሥት የገደብ የለሽ የሥልጣን ብልጫና ሽፋን የመሆኑን ወይም ያለመሆኑን ውጤት በዕለት ዕለት ሁለንተናዊ አኗኗራችን ሂደት ውስጥ ከማየት አልፎ ከምር በማስተዋልና በመረዳት ለምንና እንዴት ብለን እንጠይቃለን ወይስ የገዢዎቻችን ጉዳይ ነው በሚል እራሳችን አሳልፈን እንሰጣለን? ብሎ የመጠየቅና የማረጋገጥ አስፈላጊነት ፍፁም ነው። የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ለውጥን ፣ ግንባታንና ዘላቂነትን ከምር የምንሻ ከሆነ ።

ምንም እንኳን በረጅሙ የፖለቲካ ታሪካችን ሂደት ዴሞክራሲያዊ ቀርቶ የዴሞክራሲ ሽታ ያለው ህገ መንግሥታዊ ሥርዓት ኖሮን ባናውቅም ሶስት አሥርተ ዓመታት ሊደፍን የተቃረበውና አሁንም ለመቀጠል የመጨቆኛ (የመደፍጠጫ) መሣሪያውን (state machinery) በህዝብ ላይ ከማዘመት ወደ ኋላ ያላለው የህወሃት/ኢህአዴግ አገዛዝ “ዴሞክራሲያዊ” በሚለው ህገ መንግሥቱ ሽፋን አገርና ህዝብን እጅግ አደገኛ ቀውስ (crisis) ውስጥ እንደዘፈቀ ለመረዳት “ካላሳመናችሁኝ አላምንም” የሚል ካለ አንድም ከቀውሱ ፈጣሪዎች ጋር በመተሻሻት በሚያገኘው ጠቀም ያለም ይሁን ፍርፋሪ

ጥቅም ሰብዕናውን ጨርሶ ያቆሽሽ ነው ፡ ያለዚያም “ባይገባኝ ምን አገባኝ” የሚል ከደመናዎች እንስሳ በታች የወረደ መሆን አለበት።

ይህን ስል አንድ ሥርዓተ ማህበረሰብ (ዴሞክራሲያዊም ቢሆን) በሰው ሠራሽ ወይም ከሰው ቁጥጥር ውጭ በሆነ ምክንያት ቀውስ (crisis) ፈፅሞ አያጋጥመውም ለማለት አይደለም ። ዕውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት በባህሪውና ከባህሪው የሚመነጨና የማይናወጡ መርሆዎቹን ፣ ህጎቹንና የአፈፃፀም ስልቶቹን ተጠቅሞ ከተቻለ ለቀውስ ምክንያት ሊሆኑ ለሚችሉ ጉዳዮች አስቀድሞ መፍትሄ በመስጠት ቀውስን ያስቀራል ፤ ይህ ባይሳካ እንኳ የሚከሰተውን ቀውስ በፍጥነትና በብቃት በመቆጣጠር አገርና ህዝብን ከገቡበት ፈተና ማወጣት ብቻ ሳይሆን ይበልጥ ጠንክሮ ለመውጣት ያስችላል ለማለት እንጅ። እኛንም እንደ አገርና እንደህዝብ በእጅጉ እየተፈታተነን ያለው ፈተና ይኸው ነው።

በአንድ ማህበረሰብ ውስጥ የሚፈጠር ችግር ከችግርነት አልፎ ቀውስ በመሆን አላስፈላጊና ከባድ ጉዳት የሚያስከትለው በአንድ በኩል ሥልጣን ላይ የተቀመጡ ግለሰቦች ወይም ቡድኖች የህዝብ ጥቅምና ደህንነት ግድ የሚላቸው ሳይሆኑ ገደብ የለሽ የሥልጣን ብልግናቸውን በመጠቀም የራሳቸውን ፍላጎትና ጥቅም ለማርካት የወሰኑ ሲሆኑ ፤ እና በሌላ በኩል ደግሞ ሥርዓቱን ለመለወጥ እንፈልጋለን ወይም እንታገላለን በሚሉ ግለሰቦች ፣ የፖለቲካ ፖርቲዎች ፣ የሰብአዊ መብት አይጣስ በሚሉ ድርጅቶች ወይም ግለሰቦች ፣ ሙያችን ይከበር በሚሉ ባለሙያዎች ፣ የዕምነት ነፃነት ይከበር በሚሉ የሃይማኖት ተቋሞች መካከል ከተመሳሳይ ምሬትና የማይጨበጥ የተስፋኝነት ዲስኩር (rhetoric) አልፎ የሚሄድ አገራዊና ወገናዊ የጋራ ራዕይና ተግባር ለመፍጠር ሳይችሉ (ሳይፈልጉ) ሲቀሩ ነው። ይህን የእራሳችንን መሪር ሃቅ በድፍረት ተጋፍጠን ትክክለኛውንና እንደ ሰው ሰው ሆንን ፣ እንደ ዜጋ ኮርተንና ተከብረን የምንኖርበትን ሥርዓተ ማህበረሰብ በአብሮነት ትግላችን ዕውን ለማድረግ የሚያስገድድን ከአሁኑ የበለጠ መከራና ውርደት የምንጠብቅ ካለን በቅድሚያ እራሳችን ከዚህ ዓይነት ክፉ አባዜ (illusion) ነፃ መውጣት አለብን። ።

- 4. የአንድ አገር ህገ መንግሥት በተለይ ደግሞ ዴሞክራሲያዊ አንድነትንና በዚህ የአንድነት ጥረት የሚገኝ የጋራ ብልፅግና ፣ ዘላቂ ሰላምና ሁለንተናዊ ደህንነት ተልኮው (ግቡ) የሆነ በመግቢያው (preamble) ላይ በማንና ለምን የህጎች ሁሉ የበላይ እደሆነ የሚያውጁት ቃላት እጅግ ግዙፍና ጥልቅ መልክት የተሸከሙ ናቸው። አዎ! “እኛ የዚህ አገር ህዝቦች (We the People of …)” ብለው የሚያውጁልንን እነዚህን ቃላት በትክክለኛው ትርጉማቸው ወደ ተግባር ለሚተረጉማቸው የህዝብን ሉአላዊ ሥልጣን ምንነት ከምንም በፊት አስቀድመው የሚያውጁ ናቸው። እዚህ ላይ “እኛ ህዝቦች” ስንል “We the people” የሚለውን የወል ስም (collective noun) እንደ አንድ አገር ህዝብ መግለጻችን እንጅ የልዩነትና የጥላጫ ብዙሃነትን ህገ መንግሥታዊ አድርገው የመከራና የውርደት ህይወት ተጠቂዎች ካደረጉን ገዥዎቻችን መሰሪና መርዘኛ የፖለቲካ ጨዋታ ጋር ጨርሶ ግንኙነት የለውም። የክፉ መንፈስ (አስተሳሰብ) እና የኢሰብአዊነት ባህሪ የተጠናወታቸው ገዥዎቻችን ሲፈልጉ በሚያታልሉበት ሲያሻቸው ደግሞ እየጠቀሱና እያጣቀሱ በሚያስሩበት ፣ በሚያሰቃዩበትና በሚገድሉበት የህገ መንግሥታቸው መግቢያ ላይ ያወጁሉን የልኡአላዊ ሥልጣን ምንጭ የኢትዮጵያ ህዝብ (We the people of Ethiopia) መሆኑን ሳይሆን “እኛ የብሄሮች ፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች (We the nations, nationalities and peoples)” ብለው ነው። እርግጥ ነው ቀደም ባለው ታሪካችን አገራዊ ነፃነታችን ((territorial integrity and sovereignty) በደምና አጥንት መስዋዕትነት ከማስከበር አልፎ ለእኛው ክፍለ ዓለም (አፍሪካ)

ብቻ ሳይሆን በመላው ዓለም በቅኝ አገዛዝ ሥር ይማቅቁ ለነበሩ የዓለም ህዝቦች ሁሉ አንፀባራቂ አርአያ የመሆኑን ሃቅ የህወሃት/ኢህአዴግ የጥላቻና የማጋጨት ፖለቲካ ከቶውንም አይለውጠውም። የአንድ አገር ህዝብነቱ ወደ የመጣበት ብሔረሰብ/ጎሳና የመኖሪያ አካባቢ ፣ የሚናገረው ቋንቋ ፣ ባህልና ወግ ወርዶ የአያቶቹና የቅድመ አያቶቹ ደም ተቀላቅሎና አጥንትም ተነባብሮ የታተመበትን ኢትዮጵያዊነትን ከዚህ ትውልድ ፖለቲካዊ፣ ሞራላዊና ሥነ ልቦናዊ ማንነት ጋር እያጋጨ ሥልጣንን የማስቀጠልና ኢኮኖሚያዊ ምዝበራን የማጠናከር አባዜ በእጅጉ ሊያሳስብን ይገባል።

የኢትዮጵያ ህዝብ እንደማንኛውም በልዩነት ውስጥ አብሮ እንደሚኖር ህዝብ በኢትዮጵያዊ ማንነቱ ለዘመናት አብሮ ያልዘለቀ ይመስል የወል ሉአላዊነቱን (collective sovereignty) እኛ ብሄሮች ፣ ብሄረሰቦች እና ህዝቦች በሚል መንዝረውና በህገ መንግሥት ደንግገው እኛና እነዚያ/እነሱ እያለ እርስ በርስ ሲፈራረጅና ሲናቆር እነሱ (ገዥዎቻችን) ይኸውና ቀጥቅጠውና እያስራቡ ከገዙን ከሩብ ምዕተ ዓመት በላይ አስቆጠሩ። የኢትዮጵያ ህዝብ የዘመናት ችግር የዕውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት እጦት እንጅ እራሱን በትንንሽ የመንደር መንግሥታት ከፋፍሎና እርስ በእርሱ ተበላልቶ የመጨረሻ ጥያቄ ያቀረበ ይመስል “ከፈለግህ የመገነጣጠል መብትህ የሚሰጥና የባል የመጋባትና የመፋታትን ያህል ቀላል ነው” ብለው የህገ መንግሥታቸውን “የድል ገድል አበሰሩለት” ። ይህን ገድል ባበሠሩበት ህገ መንግሥት ስም ግን ብሄር/ብሄረሰብ ሳይለዩ ነፃነት ፣ ፍትህ ፣ እኩልነት ፣ ሰብአዊ ክብርና የጋራ ብልፅግና የጠየቀን ሁሉ አይቀጡ ቅጣት እየቀጡና የአገሩን አንጡራ ሃብት እየዘረፉ ሩብ ምዕተ ዓመት ዘለቁ።

በጎሳ ማንነት ላይ የሚመሠረት የፖለቲካ ሥርዓት ብዙ ቁጥርም (majority) ሆነ አናሳ ቁጥር (minority) ካለው ወገን ይምጣ ከዕውነተኛ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ጋር የሚገጥም ተፈጥሮና ባህሪ ጨርሶ የለውም። እንደ ህወሃት በቁጥር አናሳ (minority) የሆነውን ብሔረሰብ/ጎሳ መሠረት ያደረገ ሲሆን ደግሞ በአገርና በህዝብ ላይ የሚያስከትለው መከራና አደጋ እጅግ የከፋ ነው። ለሩብ ምዕተ ዓመት የመጣንበትና አሁን ያለንበት መሪ ሰውነት የሚነግረንም ይህንኑ ነው ። እናም ከዚህ በኋላ ከታሪክ የማይማሩና ከጥፋት የማይመለሱ የአገዛዝ ቡድኖችን እብደት ከመሠረታዊና ዴሞክራሲያዊ የሥርዓት ለውጥ ባነሰ የትግል ስትራቴጅ ፣ ፕሮግራምና እቅድ ዕውን ለማድረግ ቀርቶ ማሰብም ወይ ስሜት የማይሰጥ የፖለቲካ ቁልነት/ድንቁርና ነው ፣ ወይ የከረፋ አድርባይነት ነው ፣ ወይም መከራና ወርደትን ተቀብሎ የመኖር(ኑሮ ከሆነ) ተሸናፊነት ነው ።

- 5. በሥርዓት ለውጥ አስፈላጊነት ስብከታችን (rhetorically) እየተሰማማን ወደ ተግባር ስንገባ ግን አለመስማማትና አለመተባበር ብቻ ሳይሆን እየተጠላለፍን ለዘመናት ከመዘለቃችን አባዜ ለመወጣት የሚጠይቀን ሃላፊነት እጅግ ግዙፍና ፈታኝ ነው። ይህ ፈተናችን ከህዝብ የፖለቲካ ንቃተ ህሊና እና የአኗኗር ድህነት ጋር ተጨምሮ ይኸውና ገዥዎቻችን ዴሞክራሲያዊ በሚሉት ሰነድ (ህገ መንግሥት) ሽፋንነት እያታለሉ መቀጠሉ አላጠባቸው ሲል “ፀረ ሽብር” የሚል አዋጅ አወጁና ያንኑ የውሸት (fake) የህጎች የበላይ ህግ እየጠቀሱ መቅጫና መቀጣጫ አደረጉት። የአገርና የወገን ውርደትና መከራ ይብቃ ብለው በዜግነታቸው ፣ በየሙያ ተቋሞቻቸው ፣ በየሲቪክ ማህበሮቻቸውና በየፖለቲካ ድርጅቶቻቸው በጮሁ ፣ ህዝብን ባሳወቁ ፣ ባደራጁ እና በአገሩ ተከብሮና ኮርቶ ይኖር ዘንድ ባታገሉ አያሌ ንፁሃን ዜጎች “አሸባሪዎች” ተብለው መዋከባቸው ፣ የቁም ስቃይ ሰለባ መሆናቸው ፣ በየማጎሪያ ማዕከሉና በየወህኒ ቤቱ ተወርውረው የግፍ ዓይነት መፈተኛ መሆናቸው፣ የደረሱበት ጠፍቶ ለቤተሰብና ለወዳጅ ዘመድ ጊዜ የማይፈታው የልብ

ሰብራት መሆናቸው ፣ እና በገዥዎች ቀጭን ትዕዛዝ የማይተካ ህይወታቸውን የማጣታቸው ጉዳይ ለቤተሰብና ለወዳጅ ዘመድ የዕድሜ ልክ ሃዘን የመሆናቸው ነገር በአብሮነት የሚበጀንን የሥርዓት ለውጥ ዕውቀት ለማድረግ ባለመቻላችን መሆኑን ከምር ካሰብነው ልብ ይሰብራል ። እንደማንኛውም ባለታሪክ ህዝብና አገር ከነችግራችንም ቢሆን የአኩሪ ታሪክ ባለቤት ነን ለምንል ደግሞ ህመሙ በእጅጉ ከባድ ነው። ለዚህ ነው ከመሠረታዊ ዲሞክራሲያዊ የሥርዓት ለውጥ ያነሰ የፖለቲካ ትግል አገርና ህዝብ አሁን ለሚገኙበት እጅግ አሳሳቢ ሁኔታ ጨርሶ አይመጥንም ማለት ትክክል የሚሆነው።

6. ከላይ በአጭሩ እንደገለፅኩት በዚህ “ዲሞክራሲያዊ ህገ መንግሥታችን” በሚሉት የአገዛዝ ሰነዳቸው ውስጥ ባሰፈሯቸው የሰብአዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶች ሥር የመናገርና የመጻፍ ወይም ሃሳብን የመግለፅ ነፃነት ተረጋግጧል የሚሉ ወርቃማ አንቀጾች ተዘርዘረዋል ። በዚህም መሠረት አገርና ህዝብ ለአያሌ ዘመናት የዘለቁበት መብት አልባ የፖለቲካ ታሪክ እና ከሩብ ምዕተ ዓመት ወዲህ ደግሞ የሄዱበት የውርደትና የመከራ ቁልቁለት ያበቃ ዘንድ ጥረት ባደረጉ አያሌ አንጋፋና ወጣት የሚዲያ ባለሙያዎች ላይ ወይም በአራሱ በሙያው ላይ የአገርንና የህዝብን ደህንነት ለማስጠበቅ በሚል ሌላ የማሸበሪያ አዋጅ (“የፕሬስ አዋጅ”) አወጁ። የሃሰት ማስረጃና ምስክር አዘጋጅተው ስለፍትህ ተምሮ ተመልሶ ፍትህን በገደለ ካድሬ ወይም ስለፍትህ ተምሮ ፍትህን በሆዱ በለወጠ አቃቤ ህግ እና ዳኛ የግፍ ፍርድ እያስፈረዱ ወደ ሰቆቃ መፈፀሚያ ማዕከሎቻቸውና ወህኒ ቤቶቻቸው ወረወሩ ፣ አንገላቱ ፣ ሰቆቃ ፈፀሙ ፣ ከአገር አሳደዱ ፣ የቤተሰብና ወዳጅ ዘመድን ህይወት እጅግ መሪ አደረጉ ። እናም ለዚህ ነው የሥርዓት ለውጥ ስንል ይህን ዓይነት የግፍ ፣ የመከራና የውርደት የፖለቲካ ሥርዓት ከመሠረቱ ነቅሎ በአዲስና ዕውነተኛ ሥርዓት የመተካት አስፈላጊነት ፈፀሞ ለድርድር የሚቀርብ አይደለም ማለታችን ዕውነትና ትክክል የሚሆነው። ይህን ዕውቀት ለማድረግ ደግሞ በቁርጥ ቀን የኢትዮጵያ ልጆች መሪነትና አስተባባሪነት እና በህዝብ ንቁና የማይበገር ተሳትፎ እንጅ ከቶውንም ለአገርና ለወገን ሲሉ ከሰህተት የመማር የሞራልም ሆነ የፖለቲካ ሰብእናቸው ካልፈቀደላቸው የአገዛዝ ቡድኖች ጠይቀን የምናገኘው አለመሆኑን ከምር ማመንን ግድ ይላል።

7. በትክክልና በአግባቡ ለሚጠቀምበት የመድብለ ፓርቲ ፖለቲካ ሥርዓት(multi-party political system) ህዝባዊና ዲሞክራሲያዊ ሥርዓተ ማህበረሰብ ከሚገለፅባቸው ዋና ዋና ሁኔታዎች መካከል አንዱ ነው። መሠረታዊ ምክንያቱ ደግሞ የፓርቲ ቁጥር መብዛት በራሱ ጠቃሚ ሆኖ ሳይሆን፡- ሀ) ዜጎች ተደራጅተው የሚወክሉትን አስተሳሰብና ይገባናል የሚሉትን ፍላጎትና ጥቅም ማራመዳቸው(ማስጠበቃቸው) የማይገሰስ ዲሞክራሲያዊ መብታቸው ስለሆነ ለ) ዜጎች እንደዜግነታቸው ሆነ እንደ ሰብአዊ ፍጡርነታቸው የየራሳቸው ዕውነትን የሚያዩበት እይታና የሚረዱበት መንገድ ወይም አካሄድ ስለአላቸው ይህኑ መብት (መደራጀትን) መከላከል ወይም ማፈን ዕውነትን እራሱን ማፈን በመሆኑና በማህበረሰቡ ላይ የሚያስከትለው ጉዳት ከባድ ስለሚሆን ለ)ከዚህ መሠረታዊ መብት ያለገደብ ተግባራዊ መሆን ተጠቃሚ የሚሆነውን ህዝብ መሠረታዊ ዲሞክራሲያዊ መብት መደፍጠጥ ስለሌለበት መ) እንደ አገርና እንደህዝብ ዕድገትና ብልፅግናን ለማረጋገጥ እንዲህ ዓይነት መሠረታዊ የመደራጀት መብቶች በነፅነት ከማሰብና ሃሳብን ከመግለፅ ጋር ተጣምረው የሚኖራቸው አስተዋፅኦን ማፈን ይቅርና ማቃለል ፈፀሞ የጤናማ ማህበረሰብ ባህሪና ፍላጎት ሊሆን ስለማይችል ነው። ።

ሀወሃት/ኢህአዴግ ሥልጣኑን ካደላደለ በኋላ የህዝብን ልብ ለመግዛትና ለዓለም መንግሥታት በተለይ ለምዕራባዊን “አጋሮቹ” መስሎ ለመታየት የከፈተውን በር በመጠቀም ደሃ አገር ሊሸከመው ከሚችለው በላይ የፖለቲካ ድርጅት ነን የሚሉ እንደ አሸን ቢፈሉም አንፃራዊ በሆነ መልኩ የህዝብን ቀልብና ድጋፍ የሰጡት ግን እጅግ በጣት የሚቆጠሩ ነበሩ ። ምንም እንኳን የነበራቸው ሚና በአብዛኛው ስለገዥው ፖርቲ አምባገነናዊነት ንግግር ከማድረግ ወይም ከማማረር ያለፈ ባይሆንም የተወሰነ የወንበር ቁጥር አግኝተው ፖርላማ ተሰይመው የነበሩ ተቀዋሚ የፖለቲካ ፓርቲዎች እንደነበሩም የሚታወስ ነው።

ሀወሃት/ኢህአዴግ ግን ተፎካካሪ የፖለቲካ ፖርቲዎች ገዝፈውና ደፍረው ፈተና ላይ እንዳይጥሉት ማሸማቀቅን ፣ ማዋከቡንና ሲፈልግም ወደ እሥር ቤቱቹ መወርወሩን አቁሞ አያውቅም ። ይህ ተፈጥሮውና ባህሪው ጨርሶ ወደ ለየለት እብደት የተሸጋገረው የ1997 ዓ.ምቱን የምርጫ ሂደትና ውጤት ተከትሎ ነበር ።

ያንን ትልቅ ተስፋ ያጫረውን ፖለቲካዊ ሁኔታ ተጠቅመው ንቁ ተሳትፎ ያደረጉ ድርጅቶች በተለይም የቅንጅት አመራርና አባላት የሀወሃት/ኢህአዴግ የፖለቲካ ጨዋታ (ድራማ) መጋረጃ እንዲጋለጥ ብቻ ሳይሆን እንዲቀደድ ማድረጋቸውን በአድናቆት ፣ አሳዛኝ ውድቀታቸውን ደግሞ በፀፀትና ቁጭት የምናስታውሰው የፖለቲካ ታሪካችን አንድ ጉልህ አካል ነው።

የፖለቲካ ዙፋናቸውን በጎሳ ከፋፍሎና አጋጭቶ የመግዛት መሠረት ላይ የተከሉ አምባገነን ቡድኖች ተፈጥሯቸውና ባህሪያቸው የማይፈቅድላቸው በመሆኑ “ዕውነት አለን ፣ እንደማመጥና በዕውነት እንዳኝ” ብለው የጮሁ ዜጎች በቀጥታ ከቤተ መንግሥት በተሰጠ ትዕዛዝ ተዋከቡ ፣ ተደበደቡ ፣ በየማነጋገሪያ ማዕከሉ ተጋዙ ፣ በሃሰት ተወንጅለው የሃሰት ፍርድ ስለባዎች ሆኑ ፣ ተገደሉ ።

እንኳን በተግባር የተንቀሳቀሰ ቀርቶ የሰላምና ፍቅር ምልክት ያሳየም ቆራጭ ሰይፍ እንደሚያጋጥመው ያልተፃፈ አዋጅ ታወጀበት። አሁን የሌሉትና የያኔው “ታላቁና ፈላስፋው መሪ (the philosopher king)” አቶ መለስ ዜናዊ ለሰላማዊ የፖለቲካ ሥርዓት ለውጥ ፣ ለድምፄ ይከበር ፣ ለፍቅርና ለአብሮነት የተዘረጉትን ጣቶች (የቅንጅት አርማ) “ካልታጠፉ (ካልተሰበሰቡ) ይቆረጣሉ” ማለታቸውን ስናስታውስ የመድብለ ፖርቲ መሠረተ ሃሳብና መርህ በአገራችን እንዴት ተራ የአምባገነኖች የፖለቲካ ቁማር እንደሆነ ግልፅና እጅግ መሪ ሰውነት መሆኑን እንረዳለን። የአገርና የወገን መከራና ውርደት ውርደታችን አይደለም የምንልና ከደመነፍስ እንስሳም በታች የወረድን ደካሞች ካልሆንን በስተቀር ።

በዚያ “የአብዮታዊት ኢትዮጵያ” ዘመን የወታደራዊው ፖርቲ ሊቀመንበርና የአገሪቱ መሪ የነበሩት ኮሎኔል መንግሥቱ ጎይለማርያም በያኔው አብዮትና በአሁኑ መስቀል አደባባይ አብዛኛው ወደ ሳይሆን ተገዶና ፈርቶ ቁጥሩ እጅግ ብዙ የሆነ ህዝብ በተገኘበት አጋጣሚ በደም ተምሳሌነት በፈሳሽ ቀይ ቀለም የተሞላ ጠርሙስ አስፋልት ላይ ከስክሰው “ደማቸውን እንደዚህ እናፈሰዋለን” ብለው የፎከሩትን ጭራቃዊ ዕብደት ከፋይል እያወጡ “እንዚያን እርኩሳን እኛን ግን ቅዱሳን” በሉን የሚሉን አቶ መለስና ጓዶቻቸው አዋክበው፣ አሰቃይተውና ገድለው የህዝብን ድምፅ መዝረፉ አልበቃቸው ብሎ ለምን? ብሎ የጠየቀውንና የሰላምና ፍቅር ምልክት ጣቶቹን ያሳየውን ህዝብ አርፈህ ባትቀመጥ እንቆራርጥልሃለን ሲሉትንም ሲያደርጉት ከመመስከር የባሰ የመከራና የውርደት መርዶ የለም። ። ጣት ብቻ ሳይሆን የሽዎችን ንፁሃን ሙሉ ህይወት በቀጭን ትዕዛዝ ሲያስቀጥፉ እያለቀስንና እየተላቀስን አየን ። ይህን እጅግ መሪ መከራና ወርደት ከእርሳቸው ሞት ጋር ወደ መቅበር እንዲወርድ ማድረግ ባለመቻላችን ይኸውና የእርሳቸው የሙት መንፈስ ሌጋሲ የዕብደት ሰይፍ የህዝብ የነፃነትና የፍትህ ጩኸት ባለበት ቦታና ጊዜ ሁሉ እየተምዘገዘገ ጭራቃዊ ተልኮውን በመፈፀም ላይ ይገኛል ።

አስራ ሁለት ዓመት ሙሉ (ከ1997 ጀምሮ) ያው እብደት ሳያቋርጥ የሚያስከትለውን የመከራና የውርደት ቀንበር ሰባብሮ መውጣት አቅቶን ይኸውና አሁን ከደረሰንበት ላይ መድረሳችን ልብ እንበል ። አዎን! በአሁኑ ወቅት ገዥ ቡድኖች ለማስመሰያነት ሲያስፈልጋቸው ከመሳሰሉት የሥራ እያወጡ ማጥቂያ ያደረጉትን ህገ መንግሥት አክብረን ሰላማዊ ትግል ብቻ እናደርጋለን የሚሉ ድርጅቶች ጠንካራ የሆነ አገራዊ ራዕይ ያላቸውን የአመራርና ተራ አባላትን በየአስር ቤቱ አስቀፍድደው እራሳቸውም በስም ካልሆነ በስተቀር ከምንገኝበት የአገራችን አደጋ አንፃር በተግባር የሉም ። መኖራቸው በዕውነት የሚዳሰስና የሚጨበት ቢሆን ኖሮ ምንኛ በታደልን። እራሳችንን ካላታለልን በስተቀር ዕውነቱ ግን እርሱ አይደለም ። ጠንክረው በመውጣት የሥርዓት ለውጥ ኅይሎች አካል ይሆናሉ ወይስ ጥቂት ወንበሮችን ከገዥው ቡድን በስጦታ መልክ በማግኘት ባዶ ዲስኩር ለመደሰኮርና የምሬት ፖለቲካ ለማጮህ ህይወት አልባውን ፓርላማ የቀላቀላሉ የሚለውን አብረን የምናየው ነው።

8. በዴሞክራሲያዊ መብቶች ሥር ከተዘረዘሩት ጉዳዮች አንዱ ማነኛውም ሰው ማሳካት በሚፈልገው ተልዕኮና ዓላማ ዙሪያ የመደራጀት ወይም የመሰባሰብ መብቱ (freedpm of association) የተረጋገጠና የተከበረ ነው የሚል ነው። ይህ የዜጎችን/የሰዎችን ተፈጥሮና መሠረታዊ የሲቭል መብቶችን የማክበር ድንጋጌ ትርጉሙ ሰፊና ጥልቅ ነው ። በዚህ የመደራጀት መሠረታዊ መብት ተጠቅመው በሰብአዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች መስክ ጠቃሚ ተሳትፎ ከሚያደርጉ አካላት መካከል መንግሥታዊ ያልሆኑ (መያድ/NGOS) ይገኙበታል። ። በትምህርት ፣ በሥልጠና ፣ በካላም ዙሪያ የሚያካብቱትን ልምድ በማካፈል ፣ የቅድመ ምርጫ ሂደትን በመከታተል ፣ የምርጫ ክንውንንና የውጤት ቆጠራን በመታዘብ እና ትዝብታቸውን በተጨማሪም ማዘናወጥና ማዘናወጥ በማካፈል (በማቅረብ) የሚያደርጉት አስተዋፅኦ ከፍተኛ ነው ። በተለይ ህዝብን ማታለሉ አልሳካ ሲል በማዋከብ፣ በማሳደድ ፣ በማሰር ፣ በመግደል ሥልጣንን ለማስጠበቅ እና ይህም አልሳካ ሲል የህዝብን ድምፅ በተቀናጀ መንገድ ዘርፎ ድል በሚታወጅበት እንደኛ ባለ አገር ውስጥ አስፈላጊነታቸው በእጅጉ የጎላ ነው ። በእኛ አገር ለሩብ ምዕተ ዓመት የሆነውና አሁንም እየሆነ ያለው ምን እንደሆነ እንኳን ለእኛው ለራሳችን ሰው መሆኑ ብቻ አሳስበት በየዓለም ዙሪያው ሆኖ ለሚታዘብ ለማስረዳት ብዙም መድከምን የሚጠይቀን ጉዳይ አይደለም።

ገዥዎቻችን አታሎ የመግዛት እና የሴረኝነት ፖለቲካቸው ለመንበረ ሥልጣናቸው ጊዜአዊ ዋስትና እንኳ ለመሆን እንደማይችሉ አምርረው ከተማሩባቸው አጋጣሚዎች ሁሉ የ1997ቱ የምርጫ ሂደትና ምርጫ ጉልህ ድረሻውን ይይዛል። ያን ዓይነት የህዝብ የሥርዓት ለውጥ ፈላጊነት ከምኞት አልፎ ድምፅን በመስጠት ብቻ ሳይሆን ድምፁን አላሰርቅም በሚል መስዋዕትነት እስከመክፈል የተሄደበትን ፖለቲካዊ ክስተት ከረዱት በርካታ ሁኔታዎች መካከል በዴሞክራሲ እና በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ የተሰማሩ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ያደረጉት በጎ ተፅዕኖ እንደነበር የሚዘነጋ አይደለም።

ይህ ሁናቴ በተለይ በአናሳ የጎሳ ፖለቲካ (minority ethnic politics) ቀመር ላይ የቆመውን የህወሃት ቡድን ከማናደድ አልፎ የፖለቲካ ዕብደቱን ጨመረበትና የህዝብን ድምፅ በተጠንቀቅ ያቆመውን የስቃይና የግድያ ኅይሎችን አዝምቶ እና እራሱ ቆጣሪ ፣ ታዛቢ እና "የድሉን" አዋጅ ነጋሪ በመሆን "በእኔ ፍቅር የነደደ ህዝብ ያጎናፀፈኝን ድል የሚተናኮል/የምትተናኮል ካለ/ካለች እርሱን/እርሷን አያርገኝ" ብሎን እርፍ ።

የህዝብን ድምፅ ቀምቶና እንዴት ብሎ የጠየቀን ህዝብ በጅምላ እሥርና በግድያ ፀጥ አሰኝቶ የድል አዋጁን ያወጀው ገዥው ቡድን የጥፋት እጁን መንግሥታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች ላይ ለማሳረፍ የህግ ሽፋን ማዘጋጀት ነበረበት። እናም ከሁለት ዓመት የሴራ ጥናትና ምክክር በኋላ በ2001 ዓ.ም “የበጎ አድራጎት ድርጅቶችና ማህበራት” የተሰኘ አወጅ አወጀ። የአዋጁ ዕውነተኛ ተልዕኮውና ግቡ “ከፈለጋችሁ በተአምራዊው የልማትና ዕድገት ግስጋሲያችን ተንቀሳቀሱ ፣ ዴሞክራሲና ሰብአዊ መብት እና እገሌ መሌ የምትሉትን ግን ለእኛና እኛን ለሚመስሉ ተውት” የሚል ነው። እናም ይህ ሰነድና የራሳቸውን ህገ መንግሥት የደፈጠጠ አዋጅ መሆኑ ነው ። ህገ መንግሥታችን ናዳችሁብን ፣ እንደ ቆሻሻ የቅርጫት ወረቀት ቆጠራችሁብን ፣ እና ሌላም ሌላም ብለው የሚያላዘኑብን እንዲህ እራሳቸው በአዋጅና ያለአዋጅ ዋጋ ያሳጡትን ነገር ግን ለማጥቂያነት ከአባራ አራግፈው የሚጠቀሙበትን ሰነድ ነው። ልብ ብለናል ?

እናም የሥርዓት ለውጥ ስንል ለሩብ ምዕተ ዓመት እንዲህ የመከራና የውርደት ማቅ ያከናወነንን የባለጌዎች ሥርዓት በቃ ብለን ዕውነተኛ ህዝባዊት ዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያን እንመሥርትና እንገንባ ማለታችን ነው።

9. የፖለቲካው ሥርዓት በጥቂት ጎሰኛ አምባገነኖችና በጥቅም ተጋሪዎቻቸው ቁጥጥር ሥር በዋለበት ሁኔታ ጤናማና እየበለፀገ የሚሄድ ይቅርና የህዝብን እጅግ መሠረታዊ ፍላጎቶች የሚያረጋግጥ የኢኮኖሚ (የምጣኔ ሃብት) ሥርዓትን መጠበቅ በየራሳችን የግል ወይም የቡድን ስግብግብ ፍላጎትና ጥቅም ህሊናችን ካልታወረ በስተቀር የእንተማመን ክርክር የሚያስፈልገው አይደለም። ገዥዎቻችን በዚህ ረገድ መጀመሪያ ዲላማ (target) ያደረጉት ዋናውን የምጣኔ ሃብት ምንጭ መሬትን ነው። የአገሬ ህዝብ ተወልዶ የሚያድግበትን ፣ ለቁም ነገር የሚበቃበትን ፣ የኑሮ ዋስትናውን ፣ የአገር ባለቤትነት ስሜት አውታሩን እና በመጨረሻም በክብር መቀበሪያ መሬቱን ህገ መንግሥታችን በሚሉት ሰነዳቸው "የአንተና የአንተ ብቻ ነው" ብለው የፋላትና በተግባር ግን የእነሱና የጥቅም ተጋሪዎቻቸው ብቻ መሆኑን ለዘመናት ከኖረበት ቦታውና ለም መሬቱ እያፈናቀሉ በገዛ አገሩ ለማኝ አድርገው አሳዩት ። ለእነሱና ለጥቅም ሽሪኮቻቸው ጉልበቱን በርካሽ ሸጦ ለማደር እንኳ የእነሱ ቆሻሻና ወንጀለኛ የፖለቲካ ጨዋታ አጃቢና "ገፅታ ገንቢ" ሲያደርጉት የሞራል ነውርነት ስሜት እንኳ ጨርሶ የላቸውም ። መሬትን በላዩም ሆነ በውስጡ ከያዘው ሃብት ጋር ከተቆጣጠሩ በኋላ በሚያስገርም ሁኔታ ዘመቻ ያደረጉት በፓርቲ ደረጃም ሆነ በግል ከትንሹ የኢኮኖሚ ዘርፍ እስከ ትልቁ የንግድና የኢንቨስትመንት ዘርፍ ኩባንያዎቻቸውን በውስጥና በውጭ ከሚገኙ የጥቅም ተካፋይ ባለሀብቶች ጋር በማስተሳሰር የአገርን ሃብትና ንብረት ሙሉ በሙሉ በሚያሰኝ ደረጃ መቆጣጠር ነው ። የዚህ ውጤት ደግሞ የቁጥር ጨዋታ (statistics and data) ፍለጋ የሚያስከፍን ሳይሆን በህዝብ የዕለት ተዕለት ህይወት (ህይወት ከተባለ) ውስጥ በእጅጉ ገዢ የምናየው መሪር ዕውነት ነው ። ታዲያ እንዲህ አይነቱን የገዥዎች ሥርዓተ መንግሥት በመሠረታዊ ዴሞክራሲያዊ የለውጥ ትግል ከማስወገድ ያነሰ አካሄድ እንዴት እናስብ?

10. ማህበራዊ ሥርዓታችን የተያያዘበት የመልካም መስተጋብር ድርና ማግ (fabric) ለሩብ ምዕተ ዓመት የጎሳ ማንነትን የፖለቲካ ሥልጣን መሠረታቸውና ማራዘሚያቸው ያደረጉ ጥቂት የገዥ ቡድኖች በሚያሳስብ ሁኔታ ማፈራረሳቸውን ቀጥለውበታል ። ከማላላት አልፎ ሊበጣጥሱት ተግተው መሥራታቸው ያስከተለውን አስከፊ ውጤት ዜጎች ለዘመናት ተዋደውና ተዋልደው ከኖሩበት የአገራቸው ክፍለ መሬት በግፍ ሲባረሩ የታዘብነው መሪር ዕውነት ነው ። ማንኛውም

ኢትዮጵያዊ በዜግነት መብቱ በየትኛውም የአገሩ አቅጣጫና አካባቢ በነፃነት ተዘዋውሮ በመሥራት የእራሱን ኑሮ የሚያሸንፍበትና አገሩንም የሚጠቅምበት ዕድል በጥቂት ጎሰኛ/ዘረኛ ገዥ ቡድኖች ለያይቶና አጋጭቶ የመግዛት ሥርዓተ መንግሥት ሲዘጋ ከማየት የበለጠ እንኳን እንደ ኢትዮጵያ ህዝብ የረዥም ጊዜ የአብሮነት ታሪክና ባህል ባለቤት ለሆነ ለየትኛውም አገር ህዝብ የሚከብድ ወይም ልብን ያደማል።

ይኸውና ከሰሞኑ ደግሞ ማየት ቀርቶ መስማት በሚከብድ ሁኔታ የሥልጣን ዕድሜያቸውን ያራዝምልናል በሚል በሰማሊ እና አሮሚያ ክልሎች ወገኖቻችን መካከል አነሳሰተው የለኮሱትን ግጭት ወደ ለየለት መገዳደል (መተላለቅ) በመለወጥ እያደረሱት ያለው ዘግናኝ ጥፋት አብሮ የመኖር ማህበራዊና ባህላዊ እሴቶቻችን ምን ያህል አደጋ ላይ እንደወደቁ አግዝፎ የሚያሳየን እጅግ መሪሪ ዕውነት ነው። እናም ለዚህ ነው መሠረታዊ የዴሞክራሲዊ ለውጥ ካልሆነ በስተቀር ከዚህ የመከራና የውርደት ሥርዓተ መንግሥት ሌላ የሚያዋጣን (viable) መንገድ የለም ማለታችን የማያወላዳ ዕውነት የሚሆነው ።

11. ዛሬ የደረሰንበት የሞራል (ጥሩውንና መጥፎውን የመለየትና የመምረጥ) ቀውስ እራሳችን ካላተለልን በስተቀር ከቁሳዊ ድህነታችን በላይ በእጅጉ የሚያሳስብ ነው ።
ዋሽቶና አታሎ የግል ጥቅምን ማርካት እንደ ነውር በማይታይበት ፣ በአንዱ ውድቀት ሌላው ስኬታማነቱን በሚለካበት ፣ አድርጎይነትባይነት/ሙስና/ጉቦ የግል ወይም የቡድን ፍላጎትና ጥቅም ማስገኛና ማስጠበቂያ አይነተኛ መንገዶች በሆኑበት ፣ አገር ማለት በነፃነት ሠራቶ የሚኖርበት ሳይሆን በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ አታሎና ዘርፎ የሚበለፀጉበት ሆኖ በሚታይበት ፣ ከገዥ ቡድኖች ጋር በጥቅም ሰንሰለት በመያያዝ የዘረፉ ሽርክና በተጠጣጠሩበት ፣ በአብሮነትና በዴሞክራሲያዊ ጀግንነት ታግሎ ነፃነት፣ ፍትህ ፣ ሰብአዊ ክብርና የጋራ ተጠቃሚነት በሰፊነባት አገር ውስጥ ከመኖር ይልቅ ሞትንና ከሞት የባሰ ውርደትና ሰቆቃን መርጦ መሰደድ በአስደንጋጭ ሁኔታ በሚስተዋልበት ሁኔታ ውስጥ መገኘታችን ከምር ልብ ካልነው የመሠረታዊና ዴሞክራሲዊ የሥርዓት ለውጥ አስፈላጊነት ነገ ሳይሆን ዛሬ መሆኑን ለመረዳት የእንተማመን ክርክር ውስጥ መግባት አያስፈልገንም።

12. የእምነት ተቋማት በረጅሙ የፖለቲካ ታሪካችን ሂደት በመሪዎች ደካማነት (የዓለማዊ ህይወት ፍላጎትን በመንፈሳዊ ካባ ጀቡኖ የማስኬድ) ፣ በምእመናን የሃይማኖታዊ እምነት መሠረታዊ ዕውቀት ጉድለት (illiteracy of religious beliefs) እና በገዥዎች ተፅዕኖ ምክንያት ከዓለማዊው የቤተ መንግሥት ፖለቲካ ተፅዕኖ ነፃ ሆነው ከተልጁቸው አኳያ **እንደተቋም** ለፍትህና ለሰብአዊ ክብር የታገሉበት አጋጣሚ ብዙም የሚያከራራን አይመስለኝም።
በማይናወጡ የዕምነት መርሆዎችና እሴቶች ላይ ፀንቶ የመቆምና ለሚመጣና ለሚሄደው የፖለቲካ ሥርዓት ሁሉ አለመፍረከረክ ቢኖርም ኖሮ በተለይ ብዙሃኑን የአገሪቱን ክርስቲያን ህዝብ የምትይዘው ቤተ ክርስቲያን በመፈንቅለ መንበረ ሥልጣን በሁለት የበላይ አመራር ተከፍላ ለአገርና ለወገን የአብሮነትና የፍቅር ፋና ወጊ ወይም መልካም አርአያ መሆን ባልተሳናት ነበር። በዕውነት ስለዕውነት እንነጋገር ካልን ከዚህ ሩብ ምዕተ ዓመት የወገን መከራና የአገራዊ ውርደት ሥርዓተ መንግሥት ያለመገላገላችን ምክንያት በፈጣሪ ማመካኘት ወይም የኢትዮጵያ ህዝብ በፈጣሪው አምሳል ከተፈጠረው ሁሉ ኅጢአተኛ የሆነ ይመስል “ካልተመለሰክ ገና ፍዳህ ማለቂያ የለውም” የሚለውን የሰባኪዎቻችን ሰበካ ፈጣሪ እራሱ ሳይገርመው የሚቀር አይመስለኝም ።
የኢትዮጵያ ህዝብ እንደማንኛውም ሰብአዊ ፍጡር ከኅጢአት የነፃ አይደለም ። ወደ ፊትም አይሆንም ። ይህን ማስተማርና ጥፋትን እንዲያርምና ላለመድገም ጥረት እንዲያደርግ የመምከር

አስፈላጊነት ጥያቄ የለበትም ። ችግሩ ያለው ሰበካውንና ትምህርቱን ፣ ፀሎቱንና እግዚአታውን ፣ መብዓውንና ምፅዋቱን ፣ ስግደቱንና አክፍሎቱን ፣ ቅዳሴውንና ምህላውን በወገን እየደረሰ ካለው መከራና ውርደት ጋር ወደ መሬት አውርዶ (ወደ ድርጊት ለውጦ) ከማሳየቱ ላይ ነው ።

ስለክርስቶስ ስቅለትና ስለተከታዮቹ መስዋትነት ታሪክ ስንሰብክ ሰብአዊ ነፃነትና ክብር ፣ ፍትህና ርትዕ ፣ ፍቅርና ሰላም ፣ ደግነትና ቅንነት የሚያስከፍሉትን መተመን የማይቻል ዋጋ (priceless sacrifice) መዘከራችን ነው ። የሃይማኖት ወይም የቲዎሎጂ ተማሪም ባለዕውቀትም

አይደለም። ነገር ግን የክርስቶስ ተከታይ መሆን የቃለ ነቢብ ሊቅ የመሆንና እሱኑ ከህዝብ አደባባይ በስተጀርባ እየሰበኩ ይህን በማመን ብቻ ትድናላችሁ የምንለው ትክክል ስለመሆኑ አላነበብኩም ። ተግባር ስንል ደግሞ ማለቂያ ያጣውን የአገርና የወገን መከራና ውርደት በሚገኘው አጋጣሚ ሁሉ ማጋለጥና ማውገዝ ፣ እግዚአታውና ጸሎት አስፈላጊነቱ እንዳለ ሆኖ ተግባር አልባ ሲሆን ግን ማደንቆሪያና ማስጠቂያ እንደሚሆን በድፍረት መመስከር እግዚአብሔር የሚወደው ስለመሆኑ በበኩሌ እምነቴ ፅኑ ነው ።

ይህ የሃይማኖት ተቋማት ውድቀት ለምን ይነሳል የሚሉ ወገኖቼ እንደሚኖሩና መብታቸውም

እንደሆነ በሚገባ እረዳለሁ ። እንደኔ አረዳድ ግን አዲስ አበባ ላይ የቤተ ክርስቲያና "ቅዱስ እራስ (ሲኖዶስ)" ነኝ የሚለው አካል በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ የቤተ ክርስቲያና ተከታዮችና በአጣቃላይ ንፁሃን ዜጎች ይህን ያህል ዘመን የክፉ አገዛዝ ሰቆቃ ሰለባዎች ሲሆኑ በድፍረት ገዳዮችን መገለጥ ቀርቶ የሰለባው ቤተሰቦችንና በአጠቃላይ ህዝብን እግዚአብሔር ያፅናችሁ ያላለ ይኸውና ህዝቡ በቃኝ ብሎ በተነሳ ቁጥር በሽምግልና እና በሰላም ተልኮ ስም የገዳይ ገዥዎችን ዕድሜ ለማራዘም ሽር ጉዳን መግለጫ በማውጣት ጀምሯል ። መግለጫው ደግሞ በይዘቱ ከመንግሥት ቤተ መንግሥት ወይም ከህወሃት/ኢህአዴግ ጽ/ቤት የተቀዳ ለመሆኑ ጥርጥር የለውም ። ታዲያ ይህን "ቅዱስ አካል" መውቀስ እስከሃጢአት የሚደርስ ነገር ነው ለሚሉ ወገኖቼ ያለኝ መልስ የወገንና የአገር መከራና ውርደት ግድ ከማይላቸው ጋር የሚወዳጅ ጨካኝ አምላክ ፈፅሞ የለምና ስለ እኔ ወይም ሃሳቤን ሊጋሩ ስለሚችሉ ወገኖቼ ሃጢአተኝነት አትጨነቁ የሚል ነው ።

በነገራችን ላይ የውድቀቱን ደረጃ በማነፃፀር የአዲስ አበባው ላይ ትችቴን ስነዘርኩኝ እንጅ ወዲህ ውቅያኖስ ማዶ ያለውም በአገርና በወገን ላይ እየደረሰ ካለው መከራና ውርደት አስከፊነት አንፃር ሲፈተሽ በውጭ ለሚገኘው አማኝ እና በአጠቃላይ ኢትዮጵያውያን የመሰባሰብና የአብሮነት አርአያ የመሆኑ ነገር ብዙም የተሳካለት አይደለም ። እንደ ተቋም ማለቴ ነው ።

እናም ዴሞክራሲያዊ የሥርዓት ለውጥ በተለይ እንደኛ ባለ እጅግ አብዛኛው ህዝብ ከሃይማኖት (ተቋማት) ጋር በአንፃራዊ መልኩ የጠበቀ ግንኙነት ባለበት አገር የተቋማቱ መሪዎች ብቻ ሳይሆኑ የሰባኪያን (መምህራን) እና የቀሳውስት ሚና የጎላ ነው። ህዝብ ለነፃነቱ ፣ ለሰብአዊ መብቱ ፣ ለሰብአዊ ክብሩ ፣ ለፍትህ ፣ ለአብሮነት ፣ ለእኩልነት ፣ ለሰላም ፣ ለፍቅርና ለጋራ ብልፅግና በአንድነትና በፅናት እንዲቆም ከሃይማኖት መሠረታዊ እምነት፣ መርህና ሥነ ምግባር ጋር በማያያዝ ወይም በማገናኘት የሚሰብኩበትን ዘዴ (methodology) የመቀየሱ አስፈላጊነት አሁን ላለንበት ሁኔታ ብቻ ሳይሆን ከድል በኋላ ለሚመሠረተው ህዝባዊ ሥርዓት መጠናከርና ስኬታማነት የሚኖረው አስተዋፅኦ ከፍተኛ ነውና ከምር ልናስብበት ይገባል የሚል የፀና እምነት አለኝ ።

ያለዚያ ፖለቲከኞች አይደለንም የሚለው የተለመደና ልፍፍስ ምክንያት ከተሰጠን "ህዝቤን ጠብቁ" ትዕዛዝ ጋር የሚገናኝ ሳይሆን ዝም ብለን ሽምድደን በዘልማድ የምናነበንበው ቃለ ነቢብ ነው የሚሆነው። "አይ ህዝቤን ጠብቁ ማለት እኮ ከኅጢአት ነው" ሊባል እንደሚችል እረዳለሁ ። የሚኖረኝ ምላሽ አዎ! የሚል ይሆንና ግን እኮ የኅጢአቱ ምንጭ ግፊኛ ገዥዎችና ፣ደጋፊዎቻቸው እና የህዝብን መከራ በህዝብ አደባባይ ወይም በሌላ በማንኛውም አመች ጊዜና ሥፍራ ቀድሞ

በመድረስ የክርስቶስን አርአያ ፈጽሞ የማይገኝ የሃይማኖት መሪ ወይም ሰባኪ ወይም ካህን እንጅ መከረኛው ህዝብ እንዴት ይሆንል? የሚል ነው። ሰውን ማሰቃየት፣ ማዋረድ፣ ያለጎጠአቱ ማሰርና መግደል ጎጠአት ነውና በህግ አምላክ መባል ያለበት ህዝብን ቁም ስቁሉን የሚሳየው ነው ወይስ የጎጠአተኞች ሰለባ የሆነው ህዝብ አዳምና ሔዋን? ነፃነቴን ብሎ ከገዳይ ጎጠአተኞች ጋር የሚፋለመው ነው ወይስ ቤተ እምነትን ከገሃዱ ዓለም (መከራውና ውርደቱ ከሚካሄድበት) መሸሻና መደበቂያ ያደረገው የሃይማኖት መሪ ወይም ሰባኪ? ብዙ መጠያየቅ ይቻላል። ግን የእስካሁኑ በቅቶ ወደ ትክክለኛው መንገድ መምጣትና የወደፊቱን የጋራ እጣ ፈንታችን በጋራ ዕውን ማድረግና በሰላምና በፍቅር መኖሩ ከመንም በላይ ይበጀናልና ወደ ዚያው እንለፍ።

ሃሳቤንና አስተያየቴን ላጠቃለው፣

አዎ! የዛሬ ገዥዎቻችን የተነሱበት ፍልስፍና እና አስተሳሰብ፣ የአደረጃጀታቸው ቅርፅና ይዘት፣ የትግል ተልኮአቸው መነሻና መዳራሻ እንኳን ለመላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ቀርቶ በቀጥታ ተወልደን-በሃልና በጉያህ ውስጥ አድገን-በሃል ለሚሉት የአቶ መለስን ቃል ልዋስና «ወርቅ» ሕዝብም ለፖለቲካ ፍጆታቸው ሲሉ ከሌላው ወገኑ ጋር አላስፈላጊ ጥላቻ ውስጥ ሊዘፍቁት ከመሞከር በስተቀር እንደ ሕዝብ የፈጸሙት በጎ ነገር የለም። በእነዚህ ገዥዎቻችን ተፀንሶ በተወለደ፣ በሸር እና በሴራ በተተከለ፣ የሦሥቱንም የመንግሥት አካላት (legislative, executive and judiciary) ሥልጣንና ተግባር ጠቅልሎ በያዘው የአስፈጻሚው አካል (executive branch) ቁጥጥር ሥር በወደቀ እና ውርደትና መከራ በቃኝ በማለት የነፃነት፣ የፍትህ፣ የእኩልነት፣ የአብሮነት፣ የሰብአዊ መብት እና የጋራ ብልፅግና ሥርዓትን ዕውን ለማድረግ የሚነሳውን የህዝብ ንቅናቄ ለመጨፍለቅ በተዘጋጀ የጦርና የፅጥታ ኅይል ሳይቀር አዝምተው እኔን ያየህ ተቀጣ እያሰኙ ዙፋናቸውን አይደፈፈ ለማድረግ ሞክረዋል። በጫካኝ የአፈና ኅይል እና ድምፅ በሌለው የሰለላ መረብ (ጥላ ወጊ) እየታዘዘ ለሩብ ምዕተ ዓመት የዘለቀው ሥርዓተ መንግሥት ነገ ሳይሆን ዛሬ በቃ! ካልተባለ አገርንና ህዝብ እየወረዱበት ያለው ቁልቁለት በእጅጉ ያሳሰባል።።

በቃ ለማለት ደግሞ የሥርዓትን ምንነት፣ እንዴትነት እና ወዴትነት ከመረዳት አልፈን የየራሳችንን ምንነት፣ ማንነት፣ ለምንነት፣ እንዴትነት እና ወዴትነት መጠየቅና እንደግለሰብም ሆነ እንደማህበረሰብ በነፃነት፣ በፍትህ፣ በእኩልነት፣ በጋራ ብልፅግና እና በሰላም የሚያስተናግድንን (የሚያኖረንን) ሥርዓተ ማህበረሰብ መጀመሪያ በትክክል ጠንቅቀን ማወቅ፣ ከምር መፈለግ እና ብሎም ዕውን ለማድረግ አስፈላጊው መስዋዕትነት በሚከፈልበት የትግል መስክ የምንችለውን ሁሉ ለማድረግ ለየራሳችን ቃል መግባት የግድ ከሚለን ጊዜና ሁኔታ ላይ የምንገኝ መሆኑን ከምር አምነን መቀበል አለብን።

አዎ! ለተሻለ የሥርዓት ለውጥ በተለይም ለሕዝባዊና ዲሞክራሲያዊ ለውጥ የሚደረግ ትግል ስንል ስፋቱና ጥልቀቱ ለብዙ ዘመናት የዘወትር ፀሎት እስኪመስል ድረስ ከምንደጋግመው «የሥርዓት ይለውጥ!» መፈክር አልፎ የሚሄድ እና በዚያው ልክም የአርበኝነትና የጀግንነት ውሎን (patriotic and heroic engagement) ግድ የሚል መሆኑን ከምር የመረዳትንና ሆኖ የመገኘትን አይታለፊነት ወደን መቀበል አለብን። ታዲያ ነገ ሳይሆን ዛሬ መሆን ያለበት። ይህን እንድናደርግና መሆን ያለብንን ሆነን እንገኝ ዘንድ ለአያሌ ዘመናት እና በተለይም እስከአሁን »እየኖርንበት« ካለነው የሩብ ምዕተ ዓመት የፖለቲካ ደዌ ለመገላገል ማድረግ የነበረብንን ባለማድረጋችን ሆነን መገኘት የነበረብንን ሆነን ባለመገኘታችን እንደ ህዝብና እንደአገር የወረድንበት የመከራ ቁልቁለት በቁጭት ሊያነሳሳንና የሰቆቃውን ዘመን ለማሳጠር ኅይል ሊሆንን ይገባል።

ታዲያ ይኸ ቁጭት (ተገቢ ፀፀት) ከመጣንበት መብትና ነፃነት አልባ የፖለቲካ ታሪካችን እና በአሁኑ ወቅትም «እኛ ያላዘዘንበትና ያለገደብ ያልመዘበርነው አገር ፍርስርሱ ይውጣ» የሚሉ ገዥ ቡድኖች ካዋቀሩት ፣ ከዘረገትና ከተቆጣጠሩት ሥርዓተ አገዛዝ እንወጣ ዘንድ አጋዥ ኅይል እንጅ መቆዘሚያ መሆን የለበትም።